

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 6-7 maja 2014 r. na kierunku „rolnictwo” prowadzonym w obszarze nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych; w dziedzinie nauk rolniczych; w dyscyplinach naukowych: agronomia, inżynieria rolnicza, zootechnika na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilach: ogólnoakademickim oraz praktycznym, realizowanym w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych na Wydziale Inżynierii i Ekonomii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Krzysztof Fortuniak (członek PKA);

członkowie: prof. dr hab. Jacek Żarski (ekspert PKA);

prof. dr hab. Piotr Stypiński (członek PKA);

mgr Agnieszka Socha-Woźniak (ekspert ds. formalno-prawnych PKA);

Mateusz Mrozek (ekspert PKA, przedstawiciel PSRP).

Krótką informacja o wizytacji

Należy wskazać przesłanki wizytacji (własna inicjatywa PKA, wniosek ministra, wniosek uczelni) oraz czy jest to pierwsza czy kolejna wizytacja (w tym przypadku informacje, w którym roku została przeprowadzona i jakie były jej wyniki przedstawić w **Załączniku nr 3**)

Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na kierunku „rolnictwo” prowadzonym w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Ciechanowie. Wizytacja została przeprowadzona z inicjatywy Komisji zgodnie z przyjętym przez Prezydium PKA harmonogramem prac na rok akademicki 2013/2014.

Wizytacja poprzedzona była zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z przedłożonym przez Uczelnię Raportem Samooceny oraz podziałem zadań pomiędzy członków Zespołu. Raport z wizytacji opracowano na podstawie Raportu Samooceny, a także dokumentacji przedstawionej przez Uczelnię w toku wizytacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni oraz Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, wizytacji infrastruktury dydaktycznej oraz przeglądu prac dyplomowych wraz z ich recenzjami.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły dobre warunki do pracy Zespołu Oceniającego PKA.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę¹.

- 1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki

Misja i Strategia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie przyjęta została Uchwałą Nr 180/III/2012 Senatu Uczelni z dnia 15 czerwca 2012 r. W strategii PWSZ podkreślono, iż jest ona uczelnią służącą przede wszystkim społeczności lokalnej, dającą szansę na zdobycie wykształcenia młodzieży z miasta Ciechanowa i okolic bez względu na jej status materialny. Zgodnie z wizją Uczelni nastawiona jest Ona na kształcenie interdyscyplinarne i zindywidualizowane, ukierunkowane na studenta i jego potrzeby, wychodzące jednocześnie naprzeciw potrzebom lokalnego rynku pracy. Kształcenie na PWSZ wyposaża studentów w wiedzę i umiejętności dające im szansę na satysfakcjonującą karierę zawodową oraz kształtuje postawy obywatelskie i prospołeczne.

Chociaż na Wydziale Inżynierii i Ekonomii nie podjęto uchwały w sprawie przyjęcia misji i strategii Jednostki, to jest ona zdefiniowana na stronie internetowej Wydziału (<http://www.pwszciechanow.edu.pl/index.php/misja-wie>). Jej porównanie z misją i strategią uczelni wskazuje na pełną zgodność obu dokumentów. Zgodnie z misją Uczelni, WliE jako swoje główne zadanie upatruje działalność naukową i dydaktyczną skierowaną na potrzeby lokalnego otoczenia, bez względu na posiadany stan materialny beneficjentów. W misji Wydziału podkreślono również ciągłą współpracę z lokalnym otoczeniem biznesu, przemysłu, administracji i edukacji mającą na celu pełne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.

Koncepcja kształcenia na kierunku „rolnictwo” dobrze wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju PWSZ w Ciechanowie. Kształcenie na kierunku „rolnictwo” wychodzi naprzeciw potrzebom lokalnego rynku pracy, gdzie znaczna część osób aktywnych zawodowo zatrudniona jest w sektorze rolniczym. Studenci obecni na spotkaniu z zespołem wizytującym PKA potwierdzili, że koncepcja kształcenia na kierunku „rolnictwo” odpowiada ich oczekiwaniom, jako osobom współprowadzącym gospodarstwa rolnicze. W świetle oczekiwań rynku pracy szczególnie celowe wydaje się utworzenie specjalności „zarządzanie w agrobiznesie” – studenci, niejednokrotnie praktycy w produkcji rolnej, podkreślali, że umożliwi im to zdobycie wiedzy z zakresu zarządzania, niezbędnej do prowadzenia nowoczesnego gospodarstwa rolnego. Jednym z głównych celów strategii jest innowacyjne kształcenie i nowoczesna oferta dydaktyczna. Zadania operacyjne służące osiągnięciu tego celu obejmują m.in.: 1) opracowanie zasad organizacyjnych i programowych na pierwszym poziomie kształcenia zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji; 2) przebudowę programów studiów zgodnie z KRK – podczas tworzenia programu kierunku „rolnictwo” zostały one już zrealizowane. Stworzenie specjalności wychodzących naprzeciw oczekiwaniom lokalnego rynku pracy należy uznać za przejaw sprecyzowanej w strategii PWSZ „otwartości i innowacyjności w obszarze kształcenia” w której szczególny nacisk kładzie się na tworzenie i modyfikowanie programów zgodnych z oczekiwaniami rynku pracy.

---

¹ Punkty 1 – 8 wraz z podpunktami odpowiadają kryteriom określonym w statucie Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

- 2) wewnątrzni i zewnątrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

Wpływ na koncepcję kształcenia na kierunku „rolnictwo” mają wszystkie grupy interesariuszy wewnętrznych – studenci, pracownicy naukowo-dydaktyczni oraz pracownicy dziekanatu. Wzorem wielu uczelni jest to możliwe poprzez zasiadanie ich przedstawicieli w stosownych organach kolegialnych, możliwość wyrażania opinii na drodze ankietowej (studenci), a także nieformalne kontakty pomiędzy pracownikami i studentami, które ze względu na charakter Uczelni mają równie istotne znaczenie. Należy jednak zaznaczyć, że spotkanie zespołu wizytującego PKA ze studentami wykazało, iż są oni stosunkowo mało zainteresowani doskonaleniem programu studiów, chociaż są świadomi takich możliwości. Pozytywnie należy ocenić udział interesariuszy zewnętrznych na kształtowanie koncepcji kształcenia, jej doskonalenie i dostosowywanie do aktualnych potrzeb rynku pracy. Główni interesariusze zewnętrzni – otoczenie społeczno-gospodarcze Uczelni to: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie, PHZ Kalchem Sp. z o.o., Stadnina Koni „Krasne” Sp. z o.o., Ciechanowska Spółdzielnia Mleczarska, ZHU AGRO-SERWIS, Mazowiecka Izba Gospodarcza w Ciechanowie. Podczas wizytacji zespołu oceniającego PKA Wydział przedstawił dokumentację dotyczącą opiniowania przez wyżej wymienione instytucje efektów kształcenia i programów studiów, porozumienia o współpracy w doskonaleniu oferty dydaktycznej oraz protokoły spotkań z przedstawicielami interesariuszy zewnętrznych. Na uwagę zasługuje również umowa patronacka pomiędzy PWSZ w Ciechanowie a Uniwersytetem Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach, na mocy której Uniwersytet, będący jednostką potencjalnie kształcącą absolwentów PWSZ na II stopniu studiów, deklaruje pomoc merytoryczną w ustalaniu koncepcji studiów i programów nauczania.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego² w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Koncepcja kształcenia na kierunku „rolnictwo” wychodzi naprzeciw oczekiwaniom lokalnego rynku pracy. Jest ona spójna z misją i strategią Uczelni i nawiązuje wprost do polityki zapewniania jakości kształcenia realizowanej przez PWSZ.
- 2) Udziału zewnętrznych i wewnętrznych interesariuszy w procesie ustalania koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku należy uznać za wystarczający, chociaż studenci wykazują się stosunkowo małą inicjatywą w tym kierunku. Na pozytywne podkreślenie zasługuje fakt dobrze udokumentowanego udziału interesariuszy zewnętrznych.

---

² według przyjętej skali ocen: wyróżniająco, w pełni, znacząco, częściowo, niedostatecznie;

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

- 1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania sformułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

Kierunek „rolnictwo” prowadzony przez Wydział Inżynierii i Ekonomii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie został uruchomiony od roku akademickiego 2010/2011 na podstawie uprawnienia nadanego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego decyzją z dnia 7 sierpnia 2009 roku. Treści kształcenia oraz efekty kształcenia dotyczące umiejętności i kompetencji sformułowano wówczas kierując się ściśle zapisami „Standardów kształcenia dla kierunku studiów Rolnictwo” w zał. nr 92 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12.07.2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia. Po nowelizacji ustawy z dnia 27 lipca 2005r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.) i określeniu Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Rozporządzenie MNiSzW z dnia 2 listopada 2011 r. – Dz.U. Nr 253, poz. 1520), Senat Uczelni podjął w dniu 31 maja 2012 roku stosowną uchwałę (nr 179/III/2012) w sprawie wprowadzenia od roku akademickiego 2012/2013 efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych przez PWSZ w Ciechanowie (Załącznik nr 7 niniejszej Uchwały dotyczy kierunku „rolnictwo” o profilu ogólnoakademickim). Rok później (29 maja 2013 r.) Senat uchwałą nr 37/IV/2013 zatwierdził efekty kształcenia dla programów kształcenia na kierunkach studiów prowadzonych przez PWSZ w Ciechanowie, wprowadzając na wszystkich kierunkach (z wyjątkiem pielęgniarstwa) studia o profilu praktycznym. W rezultacie, plany i programy kształcenia na ocenianym kierunku studiów „rolnictwo” w roku akademickim 2013/2014 (stan aktualny) oparte są o następujące zasady:

- I rok studiów – profil praktyczny według Krajowych Ram Kwalifikacji,
- II rok studiów – profil ogólnoakademicki według Krajowych Ram Kwalifikacji,
- III rok studiów – standardy kształcenia,
- IV rok studiów (pierwsi absolwenci) – standardy kształcenia.

Jak wynika z opisu zawartego w Raporcie Samooceny, jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów uznaje efekty kształcenia jako istotny punkt w całym procesie dydaktycznym oraz organizacji i realizacji kształcenia. Stwierdza, że „wdrożony system Krajowych Ram Kwalifikacji w coraz większym stopniu wpływa na zmianę oblicza regionu, stającego się równorzędnym partnerem o znaczeniu ogólnoeuropejskim”.

Efekty kształcenia opracowano kierując się następującymi przesłankami: 1/ugruntowaną dla kierunku „rolnictwo” strukturą kwalifikacji, czyli sylwetką absolwenta, wynikającą z ogólnej koncepcji kształcenia i jej rozwoju na ocenianym kierunku; 2/określonym ustawowo opisem efektów kształcenia dla studiów pierwszego stopnia oraz profilu ogólnoakademickiego (2012

r.) i praktycznego (2013 r.) w obszarze kształcenia w zakresie nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych (Rozporządzenie MNiSzW z dnia 2 listopada 2011 r. – Dz.U. Nr 253, poz. 1520, zał. Nr 7). Dodatkowo uwzględniono również opis efektów kształcenia prowadzącego do uzyskania kompetencji inżynierskich, w odniesieniu do obu profili kształcenia (Rozporządzenie MNiSzW z dnia 2 listopada 2011 r. – Dz.U. Nr 253, poz. 1520, zał. Nr 9); 3/opinią przedstawicieli praktyki rolniczej w odniesieniu do efektów na profilu praktycznym, wprowadzonym z myślą o dostosowaniu kwalifikacji absolwenta do praktycznych wymagań rynku, pozwalających na szybkie podjęcie pracy.

Na profilu ogólnoakademickim, ogółem sformułowano 45 kierunkowych efektów kształcenia, w tym 18 w kategorii wiedzy, 19 w kategorii umiejętności oraz 8 w zakresie kompetencji społecznych, które słusznie odniesiono do dziedziny nauk rolniczych i dyscypliny agronomii jako wiodącej oraz dyscyplin zootechniki i inżynieria rolnicza jako pomocniczych. W ogólnym zarysie sformułowano w PWSZ Ciechanów efekty kształcenia odpowiadają tradycyjnej i ugruntowanej od wielu lat koncepcji kształcenia na kierunku studiów „rolnictwo”, polegającej na przygotowaniu specjalistów w zakresie nowoczesnych technologii produkcji rolniczej na bazie najnowszych osiągnięć naukowych do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa rolnego, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz do pracy w różnych sektorach produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz zakładach przetwórczych. Według założonych efektów kształcenia osiągnięcie tego celu poprzedzone jest uzyskaniem wiedzy i umiejętności interdyscyplinarnych z zakresu nauk biologiczno-chemicznych, podstaw statystyki matematycznej, nauk środowiskowych, technicznych, ekonomicznych, a także wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych natury ogólnej, określonych w obszarowych efektach kształcenia. Kierunkowe efekty kształcenia odniesiono do wszystkich efektów obszarowych z obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, odpowiednio 9 w zakresie wiedzy, 10 – umiejętności oraz 8 w zakresie kompetencji społecznych. Odniesiono je także do wszystkich efektów kształcenia prowadzącego do uzyskania kompetencji inżynierskich. Dodatkowo sformułowano także efekty kształcenia prowadzonych modułów specjalnościowych: zarządzanie w agrobiznesie, ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego oraz mechanizacja rolnictwa (po 7 dotyczących wiedzy, 4-6 dotyczących umiejętności oraz po 4 w zakresie kompetencji społecznych), które odniesiono do efektów kierunkowych. Efekty te w znacznej mierze poszerzają poziom kompetencji absolwenta. W opisie efektów znalazło się jednak niefortunne sformułowanie, że student nabywa efekty specjalnościowe „po ukończeniu studiów z kierunku rolnictwo”. Może to powodować wrażenie, że student na 3 i 4 roku studiów studiuje nie na kierunku studiów „rolnictwo” lecz na specjalności „ekonomicznej”, „przyrodniczej” lub „technicznej”.

Efekty kształcenia **na profilu praktycznym** sformułowano w porozumieniu z podmiotami otoczenia gospodarczego, uwzględniając oczekiwania rynku pracy. Wydział zawarł porozumienie o współpracy m.in. z Mazowieckim ODR z siedzibą w Warszawie, Stadniną Koni w Krasnym, Urzędem Gminy w Sońsku pow. ciechanowski oraz Urzędem Gminy w Ciechanowie. Jedną z form współpracy jest udział podmiotów w dostosowywaniu efektów

kształcenia do wymagań pracodawców. Pisemne propozycje i opinie o efektach kształcenia na profilu praktycznym kierunku rolnictwo wyrazili w kwietniu 2013r. m.in. Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Mazowiecka Izba Gospodarcza w Ciechanowie, PHZ Kalchem sp. z o.o. w Brzoziu, Stadnina Koni Krasne, firma Class z Przasnysza oraz Ciechanowska Spółdzielnia Mleczarska. W porównaniu z profilem ogólnoakademickim, efektów kształcenia na profilu praktycznym sformułowano nieco więcej, bo 49 (19 wiedza + 22 umiejętności + 8 kompetencje społeczne), jednak w zasadzie są to takie same efekty. Wprowadzono 1 nowy efekt w zakresie wiedzy („ma podstawową wiedzę odnośnie standardów i norm technicznych związanych z produkcją rolniczą”) oraz 3 nowe efekty w zakresie umiejętności. Ponieważ także efekty specjalnościowe sformułowane dla profilu praktycznego są takie same jak dla profilu ogólnoakademickiego to można postawić tezę, iż w istocie sylwetka absolwenta dla obu profili jest niemal identyczna. Zróżnicowanie wynika natomiast z innych względów, zwłaszcza ze zwiększonego wymiaru praktyk-

Rozwinięcie dokumentacji dydaktycznej w zakresie efektów kształcenia na obu profilach, zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, stanowią karty /sylabusy dotyczące poszczególnych przedmiotów ujętych w planie studiów. Zawierają one cele przedmiotu oraz efekty kształcenia odnoszące się do efektów kierunkowych, zdefiniowanych dla całego programu kształcenia. Efekty modułowe powiązane z formami zajęć i metodami weryfikacji ich osiągnięcia. Na tej podstawie skonstruowano w sposób czytelny matrycę efektów kształcenia, z której wynika, że wszystkie efekty kierunkowe są osiągnięte poprzez realizację i spełnienie efektów modułowych, a zatem istnieje możliwość osiągnięcia kierunkowych efektów kształcenia poprzez realizację celów i szczegółowych efektów modułowych (przedmiotowych).

Pozwala to wyciągnięcie ogólnego wniosku, że dokumentacja w zakresie efektów kształcenia, odnosząca się do programu ocenianego kierunku studiów I stopnia „rolnictwo” o profilu zarówno praktycznym, jak i ogólnoakademickim jest zgodna z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji oraz koncepcją rozwoju kierunku. W szczególności efekty te cechują się spójnością, odnosząc się w całości do obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, z którego kierunek się wywodzi, stanowiąc ugruntowaną, tradycyjną i znaną od lat formułę kształcenia w zakresie nauk rolniczych.

Jednak opis efektów kształcenia na ocenianym kierunku wymaga nieznacznej modyfikacji w odniesieniu do nauczania specjalnościowego, a zwłaszcza wyeliminowania błędnego zapisu, że student nabywa je po ukończeniu studiów na kierunku „rolnictwo”.

Przed i w trakcie wizytacji stwierdzono, że opis efektów jest publikowany w Internecie na stronie Uczelni www.pwzsciechanow.edu.pl. Na spotkaniu z władzami Wydziału uzyskano informację, że opisy efektów kształcenia są także dostępne w dziekanacie Wydziału Inżynierii i Ekonomii PWSZ oraz w Zakładzie Rolnictwa, odpowiedzialnym za realizację kierunku studiów oraz na tablicach ogłoszeń. Mimo, iż studenci podczas spotkania nie potrafili wyjaśnić pojęcia „efekt kształcenia”, to jednak należy jednoznacznie stwierdzić, że opis efektów jest powszechnie dostępny.

Oceniając program studiów, rozpoczęty przed 1 października 2012 r. (dotyczy III i IV roku studiów) należy jednoznacznie stwierdzić, że pod względem formalnym i liczbowym jest on zgodny ze standardami kształcenia dla kierunku studiów rolnictwo, stanowiącymi załącznik nr 92 do rozporządzenia MNiSzW z dnia 12 lipca 2007r. Zgodność dotyczy także aspektów merytorycznych. W programie kształcenia zawarte są bowiem wszystkie wymienione w standardach treści (przedmioty) i efekty kształcenia. Pozwala on zatem na osiągnięcie kwalifikacji poprawnie sformułowanych w sylwetce absolwenta.

- 2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,

Sformułowanie kierunkowych, specjalnościowych i modułowych (przedmiotowych) efektów kształcenia na profilu praktycznym i ogólnoakademickim w PWSZ Ciechanów nie odbiega zasadniczo od standardowych rozwiązań w tym zakresie, spotykanych na innych Uczelniach prowadzących oceniany kierunek studiów „rolnictwo”. Są one zatem sformułowane w sposób klasyczny i zrozumiały z użyciem odpowiednich czasowników. Efekty kierunkowe z zakresu wiedzy operują głównie określeniami: ma wiedzę, zna podstawowe zagadnienia, zasady, pojęcia, rozumie istotę. Efekty w kategorii umiejętności zostały sformułowane w oparciu o czasowniki: umie korzystać, wykonać, rozpoznawać, zastosować; potrafi identyfikować, określić, dokonać, interpretować; wykonuje pomiary, wykorzystuje metody do analizy, posługuje się językiem obcym, zaś w kategorii kompetencji społecznych: ma świadomość, rozumie potrzebę, czy też rozumie i przestrzega. W podobny sposób, zwięźle i zrozumiale, zostały opracowane efekty poszczególnych przedmiotów.

Typowym, poprawnym przykładem sformułowań i odniesień efektów kształcenia jest logiczny ciąg określeń używanych w efektach malejącej rangi: efekt obszarowy R1A_W01: ma podstawową wiedzę z zakresu **biologii**, chemii, matematyki, fizyki i nauk pokrewnych dostosowaną do studiowanego kierunku studiów – efekt kierunkowy K_W01: ma podstawową wiedzę z zakresu **botaniki**, fitosocjologii, mikrobiologii, ochrony przyrody i nauk pokrewnych niezbędną do zrozumienia zjawisk i procesów zachodzących w przyrodzie oraz ich powiązań z szeroko rozumianą działalnością gospodarczą – efekt modułowy (przedmiot botanika): ma podstawową wiedzę z zakresu **budowy morfologicznej i anatomicznej rośliny**. Zwraca uwagę także spójność sformułowania poszczególnych efektów kierunkowych, specjalnościowych i modułowych, wyrażona za pomocą poprawnie sporządzonych tabelarycznych matryc. Spójność i jasny sposób sformułowania efektów kształcenia powoduje, że są one sprawdzalne.

Reasumując można stwierdzić, że efekty kształcenia na ocenianym kierunku studiów „rolnictwo”, prowadzonym przez PWSZ w Ciechanowie, zostały sformułowane w sposób zrozumiały i umożliwiają prowadzenie systemu ich oceny i weryfikacji według standardowych i oryginalnych metod, zarówno przyjętych przez poszczególnych nauczycieli akademickich, jak i w zakresie efektów końcowych w procesie dyplomowania.

Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z zespołem PKA efekty kształcenia są sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalają na sprecyzowanie wymagań potrzebnych do ich osiągnięcia.

- 3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

Weryfikacja efektów kształcenia odbywa się w Uczelni na podstawie Zarządzenia Nr 12/2013 Rektora z dnia 10 kwietnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia systemu weryfikacji efektów kształcenia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Ciechanowie. System weryfikacji efektów kształcenia stanowi integralną część Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia; jego celem jest ujednoczenie sposobu weryfikowania efektów kształcenia osiąganych przez studentów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych na wszystkich wydziałach Uczelni; i dotyczy wszystkich nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne, pracowników administracyjnych na poziomie dziekanatów oraz studentów Uczelni. Zgodnie z powyższym dokumentem weryfikacja efektów kształcenia w założeniach obejmuje: badanie sprawdzalności zdefiniowanych efektów kształcenia oraz procedury egzaminacyjnej; ocenę: przystępności zasad oceniania studentów, w tym egzaminów, prac zaliczeniowych i projektowych, procedury przygotowywania i zatwierdzania tematów prac dyplomowych, doboru recenzentów i formularza recenzji, organizacji egzaminu dyplomowego i przebiegu obrony pracy dyplomowej; sposoby weryfikacji i dokumentowania efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych dotyczących zarówno kształcenia teoretycznego, jak i praktycznego; ocenę wykorzystania corocznej opinii nauczycieli wchodzących w skład minimum kadrowego, przedstawianej Radzie Wydziału w celu korygowania efektów kształcenia; pozyskiwanie informacji od interesariuszy (wewnętrznych i zewnętrznych) w celu określenia i weryfikacji efektów kształcenia oraz sposób ich wykorzystania w zakresie doskonalenia jakości kształcenia w Uczelni; dokonywanie systematycznej oceny efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości jednostek organizacyjnych Uczelni, a także opis systemu zapobiegania zjawiskom nieprawidłowym, związanym z procesem kształcenia.

Proces weryfikacji efektów kształcenia jest prowadzony przez nauczycieli akademickich i koordynowany przez dziekanów wydziałów, rady wydziału, wydziałowe i uczelniane komisje ds. jakości kształcenia, z czego wynikają szczegółowe zadania.

System ocen, umożliwiający weryfikację zakładanych celów, zawarty jest w Regulaminie Studiów PWSZ w Ciechanowie obowiązującym od 1 października 2012 r., a zwłaszcza w § 13-17 tego regulaminu. System ten nie odbiega zasadniczo od powszechnie stosowanego w uczelniach wyższych – okresem zaliczeniowym jest semestr, do zaliczenia którego stosuje się punktowy system ECTS. Warunkiem zaliczenia semestru jest uzyskanie określonej liczby punktów ECTS, co równoznaczne jest z uzyskaniem pozytywnych ocen ze wszystkich przedmiotów przewidzianych w planie studiów, a zatem osiągnięcie założonych efektów kształcenia. Uczelnia dopuszcza możliwość wpisów na kolejne semestry

z uwzględnieniem konieczności powtarzania przedmiotu na podstawie sprecyzowanego w regulaminie systemu tzw. dopuszczalnego deficytu punktowego. W Uczelni stosuje się tradycyjną skalę ocen: 2,0-5,0, w której 2,0 oznacza ocenę negatywną. Każdej ocenie odpowiada określony w % stopień osiągnięcia efektów kształcenia z zakresu wiedzy i umiejętności (ocena negatywna poniżej 50%). Ocenę końcową z poszczególnych przedmiotów określa się w formie albo samego zaliczenia albo egzaminu na ogół poprzedzonego uzyskaniem zaliczenia ćwiczeń. Zaliczenie uzyskuje się na podstawie osiągnięcia założonych efektów kształcenia poprzez udział i aktywność studenta w zajęciach, wyników kontroli wiadomości oraz oceny prac wynikających z programu przedmiotu, z kolei egzamin jest sprawdzeniem stopnia opanowania przez studenta wszystkich określonych efektów kształcenia, opisanych w karcie przedmiotu. Pełna informacja o sposobie zaliczenia przedmiotu podana jest szczegółowo w planach studiów (zaliczenie albo egzamin). Sposób weryfikacji osiągnięcia efektów kształcenia opisany jest bardzo szczegółowo w sylabusach (kartach przedmiotowych). W odniesieniu do każdego efektu kształcenia podana jest metoda oceny osiągnięcia zamierzonego efektu kształcenia. Z analizy sylabusów wynika, że na kierunku „rolnictwo” stosuje się tzw. podsumowujące i formujące sposoby oceny. W pierwszym przypadku są to następujące sposoby: egzamin ustny, polegający na omówieniu zagadnień problemowych; egzamin pisemny, polegający na rozwiązaniu zadań problemowych, egzamin testowy otwarty lub zamknięty (zadania jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru), kolokwia sprawdzające stopień przygotowania do zajęć, kolokwia sprawdzające stopień opanowania wiedzy, a rzadziej – umiejętności. Z kolei do sposobów oceny formujących zalicza się: obecność na ćwiczeniach, prawidłowe ich wykonanie, przygotowanie i prezentacja indywidualnej lub zespołowej analizy zagadnienia lub problemu w formie referatu albo prezentacji medialnej, sprawozdania z przebiegu i wyników wykonywania zadań praktycznych, aktywny udział w dyskusji.

Podczas wizytacji dokonano oceny losowo wybranych prac etapowych (zał. nr 4, część I). Dostęp do tych prac był ułatwiony, bowiem w Uczelni w ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia wprowadzono zasadę przechowywania dokumentacji poświadczającej dokonanie weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów. Ocena ta wskazała w każdym przypadku na ich ogólnie pozytywną ocenę, potwierdzając też istnienie różnorodnych sposobów sprawdzania efektów kształcenia. Wyjątkiem była praca pisemna (test wyboru) z przedmiotu genetyka (poz. 5 zał.), którą cechowała zdecydowanie zbyt mała liczba pytań oraz sprawozdanie z ćwiczeń w ramach przedmiotu gleboznawstwo (poz. 3 w zał. 4/I), które nie było opisane i sprawdzone przez nauczyciela akademickiego. Nie wiadomo też, czy ćwiczenie było wykonywane przez studentów, czy tylko demonstrowane.

Ogólnie biorąc opisany powyżej system oceny efektów kształcenia jest przejrzysty, obejmuje wszystkie kategorie tych efektów i przewiduje dla nich adekwatne sposoby weryfikacji, powszechnie stosowane w procesie kształcenia na kierunku studiów „rolnictwo”. Dzięki opracowaniu i wdrożeniu tego systemu możliwa jest ocena efektów kształcenia na

poszczególnych jego etapach. Wymagania są standaryzowane za pomocą tradycyjnej skali ocen oraz odpowiadającemu każdej ocenie - stopniu osiągnięcia danych efektów w skali %.

Zdaniem studentów, postanowienia Regulaminu Studiów PWSZ w Ciechanowie jasno i w sposób nie budzący wątpliwości określają zasady przeprowadzenia egzaminów i zaliczeń oraz warunki końcowej weryfikacji efektów kształcenia. Podczas rozmów ze studentami, przeprowadzanych podczas hospitacji i na zebraniu ogólnym stwierdzono, że znają oni system weryfikacji efektów kształcenia danego przedmiotu. Są informowani o wymaganiach zaliczeniowych i egzaminacyjnych na początku semestru (zgodnie z Regulaminem Studiów), a terminach zaliczeń i egzaminów z należytym wyprzedzeniem. Można zatem jednoznacznie stwierdzić, że system oceny efektów kształcenia na ocenianym kierunku jest dobrze znany studentom.

Ważnym elementem oceny osiągnięcia celów kształcenia i kierunkowych efektów kształcenia jest proces dyplomowania, ze szczególnym uwzględnieniem jakości pracy dyplomowej – inżynierskiej. Szczegółowe informacje formalne na temat pracy dyplomowej oraz egzaminu dyplomowego zawarte są w § 24 i 25 Regulaminu Studiów zatwierdzonego Uchwałą nr 170/III/2012 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie z dnia 7 maja 2012 r. Dla ocenianego kierunku obowiązuje ponadto przyjęty Uchwałą Nr 13/I/2013 Rady Wydziału Inżynierii i Ekonomii z dnia 8 maja 2013 r. *Regulamin dyplomowania na kierunku Rolnictwo*. Niniejsze opracowanie zawiera szczegółowe wytyczne i wymagania związane z wyborem i przebiegiem seminarium dyplomowego, ustaleniem terminu pracy dyplomowej oraz procedurą i przebiegiem egzaminu dyplomowego. Jak wynika z tych informacji system dyplomowania w PWSZ w Ciechanowie nie odbiega zasadniczo od przyjętego w innych uczelniach, prowadzących oceniany kierunek studiów. Dopuszcza się możliwość kierowania pracą przez osobę bez stopnia naukowego ale po wyrażeniu zgody przez Radę Wydziału. Tematy prac zatwierdza Rada Wydziału nie później niż przed rozpoczęciem szóstego semestru studiów. Wzór pierwszej strony pracy dyplomowej, wymogi edytorskie, znajdują się na stronie internetowej Uczelni. Egzamin dyplomowy ma charakter komisyjny i jest egzaminem ustnym. Pkt. 6 § 25. Regulaminu Studiów stanowi, że egzamin ten obejmuje prezentację pracy dyplomowej, dyskusję nad pracą, pytania z zakresu kierunku studiów. Przy ocenie egzaminu dyplomowego stosuje się skalę ocen obowiązującą w Uczelni, opisaną w Regulaminie Studiów. Ocena końcowa stanowi średnią arytmetyczną ocen uzyskanych z odpowiedzi na poszczególne pytania. Z egzaminu dyplomowego sporządza się protokół podpisany przez członków i przewodniczącego komisji. Sposób ustalania ostatecznego wyniku studiów jest następujący: 0,6 średnia arytmetyczna ocen z okresu studiów, 0,2 ocena egzaminu dyplomowego raz 0,2 ocena pracy dyplomowej. Pierwsi absolwenci kierunku „rolnictwo” (77 osób) ukończyli studia, uzyskując tytuł zawodowy inżyniera w 2014 r., krótko przed oceną programową PKA. Zebrane doświadczenia pozwolą kierownictwu Wydziału i kierunku studiów na jeszcze lepsze sprecyzowanie zasad i przeprowadzanie procesu dyplomowania w przyszłości.

Rektor Uczelni wprowadził w celu kontroli dokumentów pod kątem ich podobieństwa do tekstów znajdujących się w bazie systemowej oraz zasobach internetowych *Regulamin antyplagiatowy określający zasady funkcjonowania w państwowej Wyższej szkole zawodowej w Ciechanowie Systemu Plagiat.pl* (Zarządzenie Nr 11/2014 z dnia 21 lutego 2014 r.).

Ocena wybranych losowo prac dyplomowych wraz z oceną przebiegu egzaminu dyplomowego według protokołów egzaminacyjnych (**zał. nr 4, część II**), wskazała na pewne niedociągnięcia procesu dyplomowania. Ocenie poddano losowo wybranych 14 prac dyplomowych (8 na studiach stacjonarnych i 6 na studiach niestacjonarnych) ukończonych w roku akademickim 2013/2014. Wobec łącznej liczby absolwentów kierunku wynoszącej 77, liczba ocenianych prac stanowiła próbę reprezentatywną (18%).

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Z oceny tej wynika, że w większości przypadków (11 prac na 14) tematyka pracy była całkowicie lub częściowo zgodna ze studiowanym kierunkiem studiów, mieściła się w zakresie obszaru oraz dziedziny nauk rolniczych. Jednak zdecydowanie za mało było prac związanych z dyscypliną naukową agronomia, najbardziej odpowiadającą kierunkowi „rolnictwo”, a za dużo związanych z dyscypliną naukową zootechnika, odpowiadającą kierunkowi studiów o takiej samej nazwie. Innym mankamentem ocenianych prac był brak ich inżynierskiego charakteru. Stwierdzono to ewidentnie w 4 przypadkach, a w pozostałych 5 uznano, że prace częściowo odpowiadały wymaganiom w tym zakresie. W wymienionych pracach nie stwierdzono elementów ani ekspertyzy, ani też projektu. Miały one zazwyczaj charakter przeglądkowy i zostały przygotowane tylko na podstawie literatury. Były pozbawione jakiegokolwiek „roboczej” części twórczej, nie miały charakteru rzeczoznawczego, często również określonego celu, przedmiotu i zakresu merytorycznego, nie zawierały założeń metodycznych ani też uargumentowanych wniosków oraz wskazań co do potrzeby podjęcia działań naprawczych. Odtwórczy (literaturowy) charakter większości prac poddaje w wątpliwość osiągnięcie kompetencji inżynierskich, a także efektów kierunkowych w kategorii umiejętności i kompetencje społeczne. Ponadto, aż w 9 pracach na 14 analizowanych stwierdzono, że ich oceny wystawione przez promotora i recenzenta były zawyżone. Prace cechowały się bowiem niedopracowaniem redakcyjnym, posiadały błędy merytoryczne, liczne usterki redakcyjne. Na ogół nie zawierały wniosków, a tylko lakoniczne, najczęściej posiadające bardziej charakter wstępu, podsumowanie. Przygotowywane na ustalonym formularzu recenzje były w niektórych przypadkach lakoniczne. Oceniając protokoły egzaminu dyplomowego stwierdzono, iż nie zawierają one ani wzmianki ani tym bardziej oceny prezentacji pracy dyplomowej. Prowadzi to do przypuszczenia, że takie prezentacje – wbrew zapisom w Regulaminie Studiów - w ogóle nie miały miejsca. Protokoły zawierały tylko pytania egzaminacyjne, precyzowane również bez określonych zasad (były to albo 3 pytania z zakresu przedmiotów kierunkowych, a w innym przypadku 3 z zakresu

przedmiotów specjalnościowych). Wyraźnie brakuje więc listy sformułowanych zagadnień na egzamin dyplomowy i opisu jego szczegółowego przebiegu.

Reasumując można stwierdzić, że proces dyplomowania studentów kierunku „rolnictwo” w PWSZ w Ciechanowie jest dość dobrze opisany pod względem formalnym w Regulaminie Studiów i znany studentom. Występują jednak uchybienia natury merytorycznej, związane przede wszystkim z częściową niezgodnością tematyki prac z kierunkiem studiów, brakiem charakteru inżynierskiego niektórych prac i zawyżaniem ich ocen. Ponieważ dyplomowanie studentów kierunku rolnictwo rozpoczęto dopiero w bieżącym roku akademickim, uchybienia te można częściowo usprawiedliwić brakiem doświadczenia w tym zakresie.

Poddane oglądowi wybrane karty okresowych osiągnięć studenta oraz protokoły zaliczenia przedmiotu pozwoliły na stwierdzenie, iż dokumenty te są sporządzane zgodnie wymogami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 201, poz. 1188).

W wybranych losowo teczkach absolwentów znajdują się wymagane dokumenty związane ze złożeniem egzaminu dyplomowego (protokoły egzaminu dyplomowego, recenzje pracy dyplomowej, prace dyplomowe). Analiza dyplomów i suplementów oraz protokołów egzaminu dyplomowego wykazała, że sporządzane są one poprawnie.

Teczki akt osobowych studentów przechowuje się w Dziekanacie Wydziału Inżynierii i Ekonomii przez okres 3 lat, następnie przekazywane są do Archiwum Uczelni.

Zasady odbywania praktyk dla ocenianego kierunku studiów określa Uchwała Nr 10/1/2013 Rady Wydziału Inżynierii i Ekonomii z dnia 16 stycznia 2013 r. w sprawie *Regulaminu praktyk dla kierunków: Ekonomia, Informatyka, Inżynieria Środowiska, Mechanika i Budowa Maszyn, Rolnictwo*.

Podczas wizytacji dokonano także oceny skali i przyczyn odsiewu. Stwierdzono, że spośród 59 osób rozpoczynających studia stacjonarne w roku akademickim 2010/11 (pierwszy rocznik), ukończyło je 41, a dwie dalsze osoby mają przesunięty termin egzaminu dyplomowego. Sprawność nauczania wynosi zatem 73%. Identyczny wskaźnik cechuje także studia niestacjonarne – sprawność nauczania pierwszego rocznika 36 absolwentów/49 osób rozpoczynających naukę. Przyczyny odsiewu są raczej typowe: najczęściej rezygnacja ze studiów w trakcie pierwszego roku, rzadziej nieuzyskanie zaliczenia semestru lub roku akademickiego, a jeszcze rzadziej niepodjęcie studiów. Niepokoi fakt skreślenia z listy studentów 6 osób (w tym aż 4 na studiach stacjonarnych) w trakcie trwania ostatniego semestru studiów z powodu niezłożenia w terminie pracy dyplomowej lub nie przystąpienia do egzaminu dyplomowego.

- 4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

Obowiązek monitorowania losów zawodowych absolwentów uczelni wyższych realizuje w Uczelni powołane Zarządzeniem 25/2003 Rektora z dnia 18 grudnia 2003 r. Biuro Karier PARTNER. Rektor wprowadził Zarządzeniem nr 4/2012 z dnia 7 lutego 2012 r. *procedurę*

monitorowania karier zawodowych absolwentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie (do 2012 r. monitoring prowadziły wydziały, obecnie zajmuje się tym Biuro Karier PARTNER). W Uczelni obowiązuje ponadto Zarządzenie Nr 10/2013 Rektora PWSZ z dnia 27 marca 2013 r. *w sprawie zasad monitorowania losów absolwentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie i zasad badania opinii pracodawców*.

Zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 51/2012 z dnia 6 listopada 2012 r. w celu współpracy wydziałów z Biurem Karier powołuje się koordynatorów. Na Wydziale Inżynierii i Ekonomii Dziekan powołała Wydziałowego Koordynatora do współdziałania z Biurem Karier „Partner” w dniu 19 listopada 2012 r.

Pierwsi absolwenci kierunku „rolnictwo” opuścili mury Uczelni w 2014 r. Było to 41 absolwentów studiów stacjonarnych oraz 36 absolwentów studiów niestacjonarnych. PWSZ w Ciechanowie podjęła działania zmierzające do badania losów absolwentów na rynku pracy. Co prawda w Raporcie Samooceny na ten temat jest tylko lakoniczna wzmianka na s. 34 „integralną częścią USZJK w PWSZ w Ciechanowie jest monitorowanie losów absolwentów. Badanie losów absolwentów jest przeprowadzane wśród absolwentów techniką ankietowania”, to jednak podczas wizytacji ustalono, że system monitorowania kariery absolwentów już funkcjonuje. Ankietyzacja odbywa w skali całej Uczelni (oczywiście z uwzględnieniem kierunku studiów) i przeprowadzana jest 1 rok po ukończeniu studiów. Ankieta obejmuje na ogół standardowe pytania (np. motywacja podjęcia studiów, rodzaje aktywności, ocena nabytej wiedzy, przyczyny podjęcia dalszej edukacji, forma zatrudnienia, kompetencje zdobyte podczas studiów wykorzystywane w pracy zawodowej, kompetencje oczekiwane przez pracodawców itp.). Pierwsze wyniki dotyczą absolwentów 2012 r., głównie kierunku studiów pielęgniarstwo oraz inżynieria środowiska.

Reasumując można stwierdzić, że PWSZ w Ciechanowie posiada typowy system, procedury i mechanizmy umożliwiające badanie karier absolwentów oraz dostosowanie efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów kierunku „rolnictwo” i potrzeb rynku pracy. W związku z pojawieniem się w Uczelni pierwszych absolwentów kierunku „rolnictwo” dopiero w bieżącym roku akademickim, ocena skuteczności podjętych działań związanych z monitorowaniem losów absolwentów jest przedwczesna.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Dokumentacja w zakresie efektów kształcenia, odnosząca się do programu ocenianego kierunku studiów I stopnia „rolnictwo” o profilu zarówno praktycznym, jak i ogólnoakademickim jest zgodna z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji oraz koncepcją rozwoju kierunku. W szczególności efekty te cechują się spójnością, odnosząc się w całości do obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, z którego kierunku się wywodzi, stanowiąc ugruntowaną, tradycyjną i znaną od lat formułę kształcenia w zakresie nauk rolniczych. Zakładane efekty kształcenia na profilu praktycznym zostały opracowane z uwzględnieniem opinii otoczenia gospodarczego. Opis efektów kształcenia na ocenianym kierunku wymaga wyeliminowania błędnego zapisu, że student nabywa efekty kształcenia

specjalnościowego po ukończeniu studiów na kierunku „rolnictwo”. Opis efektów kształcenia jest dostępny i znany społeczności akademickiej.

2) Efekty kształcenia na ocenianym kierunku studiów „rolnictwo”, prowadzonym przez PWSZ w Ciechanowie, zostały sformułowane w sposób zrozumiały i umożliwiają prowadzenie systemu ich oceny i weryfikacji.

3) System oceny efektów kształcenia jest przejrzysty, obejmuje wszystkie kategorie tych efektów i przewiduje dla nich adekwatne sposoby weryfikacji, powszechnie stosowane w procesie kształcenia na kierunku studiów „rolnictwo”. Dzięki opracowaniu i wdrożeniu tego systemu możliwa jest ocena efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach. Wymagania są standaryzowane za pomocą tradycyjnej skali ocen oraz odpowiadającemu każdej ocenie - stopniu osiągnięcia danych efektów w skali %. Można także jednoznacznie stwierdzić, że system oceny efektów kształcenia na ocenianym kierunku jest powszechnie dostępny i dobrze znany studentom. Proces dyplomowania studentów kierunku „rolnictwo” w PWSZ w Ciechanowie jest dość dobrze opisany pod względem formalnym w Regulaminie Studiów i znany studentom. Należy jednak przykładać większą uwagę do merytorycznych treści prac oraz ich inżynierskiego charakteru.

4) PWSZ w Ciechanowie posiada typowy system umożliwiający badanie losów absolwentów oraz dostosowanie efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów kierunku „rolnictwo” i potrzeb rynku pracy. Pierwsze badania podjęte zostaną jednak rok po ukończeniu studiów przez pierwszych 77 absolwentów, czyli w 2015 r. Pełna analiza efektywności działalności Uczelni i Wydziału w tym zakresie, zwłaszcza w odniesieniu do ocenianego kierunku „rolnictwo”, nie jest zatem możliwa.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta,

Pierwszy program studiów kierunku „rolnictwo”, realizowanego w PWSZ w Ciechanowie, został opracowany na podstawie nie obowiązujących już aktualnie „Standardów kształcenia dla kierunku studiów Rolnictwo” (zał. nr 92 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12.07.2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia) i uruchomiony w roku akademickim 2010/2011. Na podstawie tego programu opracowano niewiele różniące się wersje dostosowane do wymagań KRK dla Szkolnictwa Wyższego: w roku 2012/2013 dla profilu ogólnie akademickiego oraz w roku 2013/2014 dla profilu praktycznego. Bardzo duże podobieństwo kolejnych edycji programowych prowadzi do wniosku, iż opracowane efekty kształcenia

dostosowano do pierwotnego programu przygotowanego na podstawie standardów, a nie kolejne edycje programowe do opracowanych, w związku z KRK, efektów kształcenia. Nie jest to oczywiście uchybienie lecz rzeczywista praktyka w odniesieniu do doskonalenia programów studiów na ugruntowanych, funkcjonujących od kilkadziesiąt lat kierunków studiów, do jakich niewątpliwie zalicza się kierunek „rolnictwo”. W rezultacie kolejnych modyfikacji, obecnie studenci (zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych) studiuje według 3 programów kształcenia: III i IV rok (absolwenci) opracowany według standardów, II rok opracowany według zasad KRK na profilu ogólnoakademickim oraz I rok – według zasad KRK na profilu praktycznym. Ciągłe zmiany i modyfikacje programów i planów kształcenia mogą stanowić pewną niedogodność organizacyjną, w tym kontekście brak zasadniczych zmian, dotyczący PWSZ w Ciechanowie, stanowi czynnik łagodzący negatywne organizacyjne skutki ciągłych przetasowań programowych, a zwłaszcza gwałtownych zmian profilu kształcenia.

Oceniane programy studiów zasadniczo nie różnią się od programów kierunku „rolnictwo” realizowanych w innych uczelniach, mają czytelną strukturę i ogólnie dość dobrze, chociaż nie w pełni, korespondują z zakładaną sylwetką absolwenta kierunku jako specjalisty w zakresie technologii produkcji rolniczej, a zwłaszcza roślinnej (to jest podstawowa różnica w stosunku do pokrewnego kierunku studiów „zootechnika”, kształcącego specjalistów głównie w zakresie produkcji zwierzęcej). Absolwent posiada przygotowanie do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa rolniczego oraz do pracy w administracji rządowej i samorządowej, w przedsiębiorstwach zajmujących się skupem i obrotem produktów rolniczych i w zakładach przetwórstwa rolno-spożywczego, a także w usługach i doradztwie rolniczym. Jednocześnie zakłada się, że absolwent studiów I stopnia na kierunku „rolnictwo” jest w pełni przygotowany do podjęcia studiów drugiego stopnia, a jak wynika z zapisu w Raporcie Samooceny: „część z nich jest już zainteresowana studiami III stopnia”.

Według przygotowanej czytelnie i starannie obszernej dokumentacji, studia te trwają przez 7 semestrów, obejmując 2200-2245 godzin na studiach stacjonarnych, w zależności od edycji oraz 1337-1495 godzin na studiach niestacjonarnych, co stanowi 60,8-67,3% wymiaru godzin realizowanego przez nauczyciela akademickiego na formie stacjonarnej. Zwraca uwagę fakt dość dużego ograniczenia liczby godzin (o około 150) na studiach niestacjonarnych w najnowszej edycji, w stosunku do edycji poprzednich. Jak można przypuszczać decyzję tę podjęto głównie z przyczyn ekonomicznych, a nie jakościowych. Należy zaznaczyć, że obecnie na wszystkich rocznikach studia prowadzone są zarówno w formie stacjonarnej, jak i niestacjonarnej dla łącznej liczby 196 studentów, przy czym studenci niestacjonarni stanowią większość – 60%. Plany studiów niestacjonarnych są identyczne, jak stacjonarnych, różniąc się jedynie liczbą godzin zajęć bezpośrednio prowadzonych przez nauczycieli akademickich.

Swoistą cechą programu studiów na kierunku „rolnictwo”, realizowanego w PWSZ w Ciechanowie, jest fakt uwzględnienia w programach kształcenia trzech specjalności: zarządzanie w agrobiznesie, ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego oraz mechanizacja rolnictwa. Specjalności te mają dobrze opisaną strukturę dodatkowych

kwalifikacji absolwenta, odzwierciedloną w specjalnościowych efektach kształcenia, odniesionych do efektów kierunkowych. Nawiązują one do zagadnień i treści kształcenia kierunkowych, stanowiąc ich poszerzenie. Specjalności te są uruchamiane począwszy od V semestru studiów i obejmują blok 10-15 przedmiotów specjalnościowych, w zależności od specjalności. Łączny wymiar godzinowy specjalności wynosi w dwóch ostatnich edycjach programowych 675 godzin na studiach stacjonarnych i 390-440 godzin na studiach niestacjonarnych, co stanowi ok. 30% ogólnej liczby godzin, a więc jest to udział znaczący. Studenci potwierdzili możliwość swobodnego wyboru specjalności, co sprawia, że można zaliczyć całość modułu specjalnościowego jako fakultatywną część programu studiów. Jednak ze względu na niewielką liczbę studiujących na poszczególnych rocznikach, wszystkie specjalności są rzadko realizowane. Tylko pierwszy rocznik realizował dwie specjalności: zarządzanie w agrobiznesie oraz ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego, zarówno na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Obecnie studenci III roku realizują jedynie specjalność (na obu formach) zarządzanie w agrobiznesie. Specjalność mechanizacja rolnictwa dotąd nie była i jak wskazują zainteresowani studenci, najprawdopodobniej nie będzie realizowana w kolejnych dwóch latach.

Struktura ocenianego programu studiów jest dość typowa. Obejmuje on moduł kierunkowy (kształcenie ogólne, podstawowe i kierunkowe) prowadzony zasadniczo na czterech pierwszych semestrach z niewielkimi wyjątkami oraz moduł specjalnościowy prowadzony na semestrach V-VII, przy czym na semestrze VI i VII prowadzone jest także seminarium dyplomowe, zaliczanie do części kierunkowej, obowiązkowej. Mimo czytelności tej struktury, pod względem merytorycznym budzi ona następujące wątpliwości:

1/ stwarza wrażenie, że specjalność jest oderwana od kierunku „rolnictwo”, co potwierdza także wyodrębnienie efektów specjalnościowych traktowanych odrębnie jako „ponad” kierunkowe i zapis, iż są realizowane „po ukończeniu studiów z kierunku rolnictwa”. Zapis ten jest przytoczony dwukrotnie (dotyczy obu nowszych edycji programowych), a więc dowodzi, że oddzielenie specjalności od kierunku (częściowa utrata jego tożsamości) jest działaniem zamierzonym,

2/ przyczynia się do zbytejnej komasacji treści kierunkowych podanych w nowszych edycjach programowych jako jeden moduł (bez podziału na kształcenie ogólne, podstawowe i kierunkowe), realizowany niemal wyłącznie na pierwszych czterech semestrach. Nie sprzyja to właściwej sekwencji przedmiotów i poddaje w wątpliwość możliwość osiągnięcia wszystkich efektów kierunkowych i zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta,

3/ powoduje, że tematyka znaczącego odsetka prac dyplomowych jest bardziej związana z treściami specjalnościowymi (np. jakość wód pitnych, stan czystości rzeki, analiza finansowa, gospodarka wodno-ściekowa) bez powiązania z treściami kierunkowymi, nie stanowiąc zatem ich poszerzenia, a często dotycząc treści z innych dziedzin naukowych i obszarów kształcenia.

Oceniając moduł kierunkowy należy zaznaczyć, iż w programach kształcenia, powinien on wyraźnie składać się z wyodrębnionych treści ogólnych, podstawowych i kierunkowych, które jednak w PWSZ w Ciechanowie zostały skomasowane w jeden moduł kształcenia.

Ogólnie jednak dobór treści tego modułu można uznać za standardowe na ocenianym kierunku studiów. Kształcenie ogólne obejmuje m.in. język obcy, przedmioty humanistyczne i społeczne – tzw. przedmioty ogólnouczelniane, wychowanie fizyczne, technologię informacyjną, grafikę inżynierską, ergonomię i BHP, ochronę własności intelektualnej. Kolejny, nie wydzielony moduł kształcenia - kształcenie podstawowe obejmuje przedmioty dotyczące głównie matematyczno-fizycznych, biologicznych i chemicznych podstaw rolnictwa (m.in. statystykę matematyczną, agrofizykę, chemię, biochemię, botanikę, fizjologię roślin, mikrobiologię, genetykę), co należy ocenić jako rozwiązanie standardowe na ocenianym kierunku studiów. Łączny wymiar tych przedmiotów wydaje się być wystarczający do osiągnięcia zakładanych kwalifikacji absolwenta, tym bardziej, że niektóre z przedmiotów zaliczonych do grupy kierunkowych zawierają także treści o charakterze podstawowym (np. agrometeorologia, agroekologia, gleboznawstwo, ochrona środowiska w dużej mierze dotyczą środowiskowych podstaw rolnictwa). Najważniejszą grupę w programie studiów stanowią przedmioty kierunkowe o charakterze głównie zawodowym, dotyczące podstaw i szczegółowych aspektów działalności rolniczej, w tym zwłaszcza produkcji roślinnej i zwierzęcej. Łączny wymiar kształcenia kierunkowego zawodowego, obejmującego przedmioty stanowiące sedno kierunku (technika rolnicza, prawo rolne, gleboznawstwo, melioracje rolne, ogólna uprawa roli i roślin, ekonomika i organizacja rolnictwa, chemia rolna, hodowla roślin i nasiennictwo, łąkarstwo, szczegółowa uprawa roślin, żywienie zwierząt z elementami fizjologii, chów zwierząt, ochrona roślin) obejmuje 585 godzin na studiach stacjonarnych i 365 na niestacjonarnych, co stanowi około 38% modułu kierunkowego oraz 27% całości godzinowego programu studiów.

Dobór i wymiar przedmiotów oraz treści kształcenia w tej części można uznać za znacząco poprawne. Dziwi jednak bardzo rozbudowany, skądinąd ważny, moduł ekonomika i organizacja rolnictwa (60 godzin) wobec znacznego udziału treści ogólnie ekonomicznych (45 godzin), a przede wszystkim wobec bardzo rozbudowanej części specjalnościowej zarządzanie w agrobiznesie, dotyczącej większości studentów. Ponadto należy zwrócić uwagę, że w programie studiów brakuje treści z zakresu technologii produkcji podstawowych roślin warzywnych i sadowniczych. Ten segment produkcji roślinnej (ogrodnictwo) odgrywa ważną rolę w niektórych gospodarstwach rolniczych, także w rejonie oddziaływania PWSZ w Ciechanowie, i dobrze byłoby aby znalazł odzwierciedlenie w programie kształcenia na kierunku „rolnictwo” – kształcącym specjalistów przede wszystkim z zakresu produkcji roślinnej: technologii produkcji roślin polowych, na użytkach zielonych oraz roślin ogrodniczych. W tym kontekście wątpliwości budzi usunięcie przedmiotu „Podstawy ogrodnictwa” z programu studiów w chwili przejścia z profilu ogólnie akademickiego na profil praktyczny. W nawiązaniu do struktury kwalifikacji absolwenta, jego przygotowania do szybkiego podjęcia pracy zawodowej brakuje bardziej rozbudowanych treści z zakresu przechowalnictwa, a zwłaszcza przetwórstwa surowców pochodzenia roślinnego. Obecnie jest to jeden z najważniejszych kierunków rozwoju działalności rolniczej.

Ważny element kształcenia na ocenianym kierunku studiów w PWSZ w Ciechanowie stanowi **praktyka zawodowa**. W związku z różnymi edycjami programowymi, ma ona różny czas

trwania i nieco inną szczegółową formułę organizacyjną, jednak jej cele, program, efekty kształcenia praktycznego i ogólne zasady odbywania oraz zaliczania są podobne. W programie realizowanym według standardów kształcenia trwa ona łącznie 10 tygodni, w tym wyodrębniona część mechanizacyjna 2 tygodnie, a w programie opracowanym na podstawie KRK na profilu ogólnoakademickim łącznie 8 tygodni. W związku z wprowadzeniem profilu praktycznego wymiar praktyki zwiększono do 12 tygodni, realizowana jest po 2, 4 i 6 semestrze studiów, a za jej zaliczenie w formie egzaminu student otrzymuje aż 20 pkt ECTS. Jak wynika z informacji zawartych w raporcie Samooceny i wyjaśnień złożonych przez kierownika Zakładu Rolnictwa, studenci studiów stacjonarnych są zobligowani do odbycia praktyki poza własnym gospodarstwem, natomiast w przypadku studiów niestacjonarnych dopuszcza się możliwość realizacji praktyki przez studentów pracujących zawodowo w tzw. trybie indywidualnym, czyli także w miejscu pracy, pod warunkiem możliwości zrealizowania ramowego programu praktyki. Dobrze sformułowane są także zasady zaliczania praktyk (na profilu praktycznym przewidziany jest egzamin), według których do zaliczenia praktyki wymagany jest prawidłowo prowadzony dziennik praktyk, opinia tzw. zakładowego opiekuna wraz z ocenami cząstkowymi i oceną końcową. Praktykę zalicza opiekun z ramienia Uczelni na podstawie wymienionych dokumentów i tzw. rozmowy konfrontacyjnej. System kontroli i zaliczania praktyk uwzględnia możliwość nabycia przez studenta efektów w kategorii umiejętności praktycznych. Wśród miejsc odbywania praktyk wymienia się praktyki organizowane przez Uczelnię w instytucjach i przedsiębiorstwach, z którymi zawarto porozumienia (np. Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa, Stadnina Koni w Krasnym, Ciechanowska Spółdzielnia Mleczarska, Mazowiecki ODR Oddział w Poświętnem, Zespół Szkół w Gołotczyźnie). Część praktyk odbywa się w gospodarstwach i przedsiębiorstwach wybranych indywidualnie: np. indywidualne gospodarstwo rolne Łaguny, Agroma Ciechanów, Roltech Płońsk, oddział Winnica, Techpom Krzywoność itp. Wybór takiego indywidualnego miejsca praktyk poprzedzony jest analizą ankiety o gospodarstwie. Istnieje także możliwość odbycia praktyki zagranicznej. Na podstawie analizy dokumentów, dokonanej podczas wizytacji można stwierdzić, że PWSZ w Ciechanowie posiada przejrzysty i poprawny system i zasady organizacji praktyk studenckich na kierunku „rolnictwo”. Pod względem merytorycznym program i jakość odbywania tych praktyk nie budzą także zastrzeżeń. Studenci mają pełną informację o praktykach, ponieważ niezależnie od powszechnie dostępnych dokumentów i procedur, przed rozpoczęciem i w trakcie ich realizacji odbywają się spotkania informacyjno-konsultacyjne z opiekunem praktyk z ramienia Uczelni (kierownikiem Zakładu Rolnictwa).

W konkluzji można stwierdzić, że opisany powyżej program kształcenia w sposób znaczący umożliwia studentom osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zgodnej ze studiowanym kierunkiem studiów i poprawnie opisanej struktury kwalifikacji absolwenta. Program ten cechuje czytelna struktura, dość dobra korespondencja z zakładaną sylwetką absolwenta, oraz poprawne cele, program, organizacja i realizacja praktyki zawodowej. Do najważniejszych mankamentów analizowanego programu, nie pozwalających

w pełni uzyskać zakładanych celów i efektów kształcenia oraz struktury kwalifikacji absolwenta należą: zbyt duże rozgraniczenie merytoryczne i formalne modułu specjalnościowego od kierunkowego, skutkujące za dużą komasacją treści kierunkowych oraz zbyt dużą liczbą prac dyplomowych o tematyce wykraczającej poza dziedzinę, a nawet obszar kształcenia właściwy dla kierunku „rolnictwo”; zbyt mały udział w programie przedmiotów kierunkowych o charakterze zawodowym, stanowiących sedno kierunku, zwłaszcza w programie kształcenia o profilu praktycznym; brak treści kształcenia z zakresu technologii produkcji upraw ogrodniczych; brak treści kształcenia z zakresu przetwórstwa rolno-spożywczego, zwłaszcza przetwórstwa surowców pochodzenia roślinnego.

System **punktacji ECTS** przyjęty w procesie kształcenia na ocenianym kierunku studiów, ustalony zgodnie z zasadami podanymi w Regulaminie Studiów - §12, jest ogólnie zgodny z przepisami ustalającymi podstawowe wymagania w tym zakresie. W szczególności odpowiada wymaganiom zawartym w treści § 5. pkt. 1 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz.U. nr 243). Łączna liczba punktów zapewniająca ukończenie studiów na kierunku „rolnictwo” wynosi zatem 210, do zaliczenia każdego z siedmiu semestrów wymagana jest liczba 30 pkt ECTS, punkty są przyznawane za osiągnięcie efektów kształcenia w ramach każdego przedmiotu, wynosząc od 1 (np. ergonomia i BHP) do 7 (przedmioty specjalnościowe na 7 semestrze). Widać więc wyraźnie, że wymiar punktów ECTS dla przedmiotu najbardziej zależy od jego usytuowania w semestrze, w dalszej kolejności od liczby godzin (np. statystyka matematyczna – 6 ECTS, użytkowanie maszyn rolniczych 7 ECTS, a koronny przedmiot kierunkowy szczegółowa uprawa roślin tylko 4 ECTS). Za pracę dyplomową i egzamin dyplomowy inżynierski przyznaje się 15 ECTS, co jest zgodne z unormowaniami stosowanymi przez inne jednostki prowadzące oceniany kierunek studiów, natomiast za zaliczenie praktyki zawodowej tylko 2 ECTS (profil ogólnoakademicki) lub aż 20 ECTS (profil zawodowy).

Zgodnie z kartami przedmiotów punkty ECTS są w każdym przypadku rozliczane na godziny zajęć prowadzone przez nauczyciela akademickiego oraz samodzielną pracę studenta. Określając nakład pracy studenta koniecznej do zaliczenia pojedynczego przedmiotu uwzględnia się zatem nakład pracy w trakcie realizacji zajęć dydaktycznych i praktyk zawodowych oraz nakład pracy niezbędny do przygotowania się do ćwiczeń/zaliczeń/egzaminów i nakład pracy własnej przy studiowaniu literatury.

Podstawowym mankamentem systemu ECTS i w związku z tym całego programu kształcenia jest mało jednoznaczne wyodrębnienie modułów kształcenia, wybieranych przez studenta, które powinny mieć przypisane punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 30% w stosunku do całkowitej liczby punktów koniecznej do uzyskania kwalifikacji odpowiadających poziomowi studiów (§ 5. Pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia - Dz.U. nr 243). Według dokumentacji i stanu faktycznego, do wyboru przez studenta jest tylko w całości moduł specjalnościowy (48-51 pkt ECTS, w zależności od profilu). Do części wybieralnej przez studentów nie można zaliczyć żadnych innych zajęć,

bowiem tzw. przedmioty ogólnouczelniane (łącznie 6 ECTS) są w dokumentacji studiów bliżej nieokreślone, a podczas wizytacji udało się jednak ustalić, że do przedmiotów tych należy np. socjologia, ale studenci nie mają wpływu na wybór tego przedmiotu. Do części wybieralnej nie można zaliczyć także seminarium dyplomowego (8 ECTS), bowiem jest ono zajęciem obligatoryjnym, prowadzonym według jednolitego programu i dla całej grup studentów.

Studenci nie potrafili jednoznacznie określić czy zajęcia mają dobrze określony nakład pracy. Obecni na spotkaniu nie mieli świadomości tego, czym są punkty ECTS i do czego służą w kontekście określania ich nakładu pracy. Kiedy zostali zaznajomieni z tymi zagadnieniami, poinformowali przedstawiciela Zespołu Oceniającego PKA, o tym że przypisane zajęciom punkty są adekwatne do poziomu trudności.

Sekwencję zasadniczych modułów kształcenia (ogólne, podstawowe, kierunkowe, specjalnościowe) można ogólnie uznać za czytelną, a mniejszym stopniu za prawidłową. Wpływa na to wspomniany już wyraźny rozdział modułu kierunkowego (semestry I-IV) od specjalnościowego (V-VII). Sprawia to, że treści ogólne, podstawowe i kierunkowe tzw. modułu kierunkowego są tak skomasowane, że trudno jest zapewnić, zachowując ten ostry rozdział, prawidłową sekwencję. Przedmioty podstawowe są równolegle prowadzone z kierunkowymi, jednak ogólnie biorąc przy tej formule jest to sekwencja bliska optymalnej. Przedmiot genetyka nie powinien być jednak realizowany już w I semestrze, jako pierwszy z tzw. biologicznych podstaw rolnictwa. Prawidłową sekwencję modułu kierunkowego mogłoby zapewnić wydłużenie jego realizacji do 5-6 semestrów, uwzględniające realizację niektórych koronnych przedmiotów zawodowych (np. szczegółowa uprawa roślin, chów zwierząt) na wyższych semestrach. Podczas oceny stopnia spójności programu kształcenia nie stwierdzono zasadniczo dublowania treści kształcenia w module kierunkowym. Moduł specjalnościowy, stanowiący w części poszerzenie treści kierunkowych, nie jest wolny od tych powtórzeń. Przykładem może być tu zwłaszcza specjalność mechanizacja rolnictwa (technika rolnicza w module kierunkowym, maszyny rolnicze w module specjalnościowym) oraz specjalność zarządzanie w agrobiznesie (ekonomia oraz ekonomika i organizacja rolnictwa w module kierunkowym, cała gama przedmiotów ekonomicznych w części powielająca treści z modułu kierunkowego).

Ocena **organizacji** procesu kształcenia realizowanego w ramach poszczególnych form kształcenia przewidzianych dla ocenianego kierunku studiów pozwala na wnioskowanie, że umożliwia ona osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. Zwraca uwagę zwłaszcza równomierne rozłożenie liczby przedmiotów i godzin dydaktycznych w poszczególnych semestrach, składających się zasadniczo z 15 tygodni zajęciowych na studiach stacjonarnych i aż z 10 zjazdów trzydniowych piątek-niedziela na studiach niestacjonarnych. Duża równomierność dotyczy liczby wymaganych egzaminów w poszczególnych semestrach, która wynosi odpowiednio: 5, 3, 4, 4, 4, 4 i 1. Nasilenie egzaminów na I semestrze studiów może budzić co prawda wątpliwości, jednak wobec rzeczywistego braku selekcji kandydatów na studia podczas procesu rekrutacyjnego, I rok w zamyśle ma pełnić w części rolę selekcyjną.

Analiza aktualnego rozkładu zajęć w semestrze letnim roku akademickiego 2013/2014 w niektórych przypadkach wskazuje na pewne niedociągnięcia. Na przykład w dniu wizytacji (wtorek) praktycznie nie było żadnych zajęć kierunkowych, a odbywały się tylko i to w niewielkim wymiarze zajęcia ogólne. Jednak do takiego, dość nierównomiernego rozłożenia zajęć na poszczególne dni tygodnia, studenci nie zgłaszali zastrzeżeń, podobnie jak do innych uwarunkowań organizacyjnych przebiegu studiów w kontekście realizacji celów i efektów kształcenia.

Ocena możliwości **indywidualizacji** procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych oraz **studentów niepełnosprawnych** wskazuje, że PSWZ w Białej Podlaskiej posiada dobre rozwiązania w tym zakresie, szczegółowo opisane w Regulaminie Studiów (§ 9). Studenci będący osobami z niepełnosprawnością mogą zwracać się do opiekuna roku oraz Działu Spraw Studenckich o poradę, informację i pomoc odnośnie konkretnego wsparcia w trakcie trwania studiów. W czasie wizytacji, w jednostce nie studiował żaden student z niepełnosprawnością. Osoby wybitnie uzdolnione mają do dyspozycji dwie formy indywidualizacji procesu kształcenia: Indywidualny Tok Studiów oraz Studia Indywidualne. Studenci mają świadomość tego jak się ubiegać o indywidualizację procesu kształcenia, jednak korzystają z niej niechętnie z uwagi na satysfakcję płynącą z proponowanego toku studiów. Analiza dokumentacji przedstawionej przez Uczelnię wykazała, że 3 osoby korzystają obecnie ze ITS, z uwagi na chęć pogodzenia pracy oraz studiów. Dobrą praktyką w tym aspekcie mogłaby okazać się akcja uświadamiająca konkretne korzyści płynące z indywidualizacji procesu kształcenia.

- 2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Program kierunku studiów charakteryzuje ogólnie poprawny dobór **formy zajęć** do treści programowych, celów i efektów kształcenia. Na realizowanych studiach stacjonarnych i niestacjonarnych dominującą formę prowadzenia zajęć stanowią różne formy ćwiczeń. W zależności od edycji programu, formy studiów, a przede wszystkim specjalności stanowią one około 60% ogólnej liczby godzin, przy czym na module kierunkowym (obejmującym przedmioty kształcenia ogólnego, podstawowego i kierunkowego) jest to ok. 62%, natomiast na module specjalnościowym udział ćwiczeń jest mniejszy niż wykładów. Rzecz ciekawa najmniejszy udział ćwiczeń dotyczy specjalności ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego oraz mechanizacja rolnictwa, a największy specjalności zarządzanie w agrobiznesie. Charakter tych specjalności i treści efektów specjalnościowych wskazuje, że powinno być dokładnie odwrotnie. Istnieje także sporo mankamentów formalnych, które utrudniają ocenę poprawności doboru formy zajęć. Mankamenty te wynikają z błędnego sumowania godzin w zestawieniach planów studiów, ale również z niejednolitego przedstawiania charakteru ćwiczeń zarówno w tych zestawieniach, jak i w sylabusach. Występują zatem w dokumentacji: ćwiczenia, ćwiczenia konwersatoryjne (Np. wychowanie fizyczne, grafika inżynierska, ogólna uprawa roli i roślin??!), ćwiczenia audytoryjne, ćwiczenia

laboratoryjne, ćwiczenia terenowe. Czasami nawet dokładna lektura sylabusów nie pozwala zorientować jaki jest rzeczywisty charakter ćwiczeń i czy mają one charakter czynnościowy, a nie „wykładowy”. Na kierunku „rolnictwo” zdecydowanie powinny dominować ćwiczenia o charakterze czynnościowym, stąd ważnym elementem procesu kształcenia są także ćwiczenia terenowe. Prowadzone są one z następujących przedmiotów: agrometeorologia, botanika, gleboznawstwo, ogólna uprawa roli i roślin, chemia rolna, hodowla roślin i nasiennictwo, łąkarstwo, szczegółowa uprawa roślin, w łącznym wymiarze 100 godzin. W większości sylabusów przedstawiony jest program tych ćwiczeń, całkowicie brakuje go w przypadku przedmiotu „hodowla roślin i nasiennictwo”. Warto też zastanowić się, czy wymiar niektórych ćwiczeń terenowych nie jest zbyt duży, bowiem np. ćwiczenia terenowe z chemii rolnej to aż 10 godzin to „pobieranie próbek do analiz chemicznych”, a dalsze 5 to zarezerwowana raczej dla przedmiotu fizjologia roślin „obserwacja objawów niedoboru i nadmiaru składników pokarmowych na roślinach”.

Ze szczegółowych programów poszczególnych przedmiotów i przeprowadzonych w czasie wizytacji rozmów i hospitacji wynika, że podczas ich realizacji stosowane są adekwatne do formy ćwiczeniowej, aktywizujące **metody dydaktyczne** (np. udział w dyskusji, rozpoznawanie gatunków, wykonanie zielnika, wykonanie zadania laboratoryjnego według instrukcji, zapoznanie się z budową przyrządu, wykonanie obliczeń itp.). Z niektórych programów niewiele jednak wynika, bowiem nie można określić, czy studenci rzeczywiście wykonują ćwiczenia laboratoryjne, czy tylko na ten temat odbywa się konwersacja (np. gleboznawstwo- profil ogólnoakademicki) lub jakie rzeczywiście ćwiczenia są wykonywane (np. przykład wyjątkowo pobieżnie opracowanego sylabusa z przedmiotu agrofizyka, profil praktyczny, w którym czytamy tylko: „Cztery ćwiczenia laboratoryjne. Czas trwania każdego ćwiczenia 3h”) i czy w ogóle są one wykonywane wobec jeśli podaje się jako narzędzia i środki dydaktyczne tylko komputer i sprzęt multimedialny.

Ogólnie można zatem stwierdzić, iż program studiów posiada dobrze dobrane formy i metody dydaktyczne do celów, efektów i treści kształcenia, z przewagą form ćwiczeniowych, w tym laboratoryjnych i terenowych, operujących aktywizującymi metodami dydaktycznymi. Pozwala to sformułowanie ogólnego wniosku, że zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość. Jednak jakość realizacji treści za pomocą tych form i metod, w przypadku niektórych przedmiotów budzi wątpliwości.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego⁴ znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Oceniany program kształcenia zasadniczo nie różni się od programów kierunku „rolnictwo” realizowanych na poziomie pierwszego stopnia w innych uczelniach. W sposób znaczący umożliwia studentom osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zgodnej ze studiowanym kierunkiem studiów i poprawnie opisanej struktury kwalifikacji absolwenta. Program ten cechuje czytelna struktura, dość dobra korespondencja

z zakładaną sylwetką absolwenta, oraz poprawne cele, program, organizacja i realizacja praktyki zawodowej. Do mankamentów analizowanego programu, należą: zbyt duże rozgraniczenie merytoryczne i formalne modułu specjalnościowego od kierunkowego, skutkujące za dużą komasacją treści kierunkowych oraz niewielki zakres treści kształcenia z dziedziny technologii produkcji upraw ogrodniczych oraz przetwórstwa rolno-spożywczego, zwłaszcza przetwórstwa surowców pochodzenia roślinnego. Program studiów nie zapewnia też wymaganych 30% punktów ECTS realizowanych w trakcie zajęć do wyboru. W procesie dyplomowania większej troski wymaga zakres tematyczny prac oraz dbałość o ich inżynierski charakter. Osiąganiu celów i efektów kształcenia sprzyjają natomiast typowe w porównaniu z innymi Uczelniami rozwiązania organizacyjne.

2) Program studiów posiada dość dobrze dobrane formy i metody dydaktyczne do celów, efektów i treści kształcenia, z przewagą form ćwiczeniowych, w tym laboratoryjnych i terenowych, operujących aktywizującymi metodami dydaktycznymi. Pozwala to sformułowanie wniosku, że zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

- 1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,

Zgodnie z Raportem Samooceny w dniu wizytacji w PSWZ w Ciechanowie zatrudnionych było łącznie 103 nauczycieli akademickich, a wśród nich 9 profesorów tytularnych, 17 doktorów habilitowanych, 51 doktorów i 26 pozostałych nauczycieli akademickich. Pracownicy prowadzący zajęcia na kierunku „rolnictwo” (21 osób, w tym 14 zatrudnionych w PSWZ w Ciechanowie na pierwszym miejscu pracy) stanowili 21 % kadry nauczającej w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej, co dowodzi, że oceniany kierunek jest niewątpliwie ważny dla rozwoju uczelni i ściśle powiązany ze specyfiką regionu. Należy jednak podkreślić, że nauczyciele zatrudnieni w Ciechanowie na podstawowym miejscu pracy to tylko 14 osób, z tego w minimum kadrowym zaledwie 2 osoby (na 9 osób zgłoszonych). Budzi to pewne wątpliwości odnośnie przyszłości kierunku, tym bardziej, że z 3 samodzielnych pracowników naukowych zgłoszonych do minimum żaden nie jest zatrudniony w PWSZ w Ciechanowie na pierwszym miejscu pracy, podobnie spośród wszystkich nauczycieli akademickich legitymujących się tytułem naukowym profesora i stopniem naukowym doktora habilitowanego (26 osób) żaden nie jest zatrudniony w ocenianej jednostce jako podstawowym miejscu pracy.

Proces dydaktyczny na ocenianym kierunku studiów „rolnictwo” prowadzonym przez Wydział Inżynierii i Ekonomii realizowany jest obecnie przez zespół liczący 21 osób, w tym 9 osób zgłoszonych do minimum kadrowego (dodatkowo 5 osób zatrudnionych jest w niepełnym wymiarze pracy). W zakresie struktury kompetencji osób prowadzących zajęcia

dydaktyczne w przekroju tytułów/stopni naukowych należy stwierdzić, że 2 osoby legitymują się tytułem naukowym profesora, 2 stopniem naukowym doktora habilitowanego, 10 stopniem naukowym doktora, a 7 tytułem zawodowym magistra. Wśród osób zaangażowanych w proces dydaktyczny dominują zatem doktorzy i magistry (81 %), co świadczy o potencjalnych możliwościach dalszego rozwoju naukowego osób prowadzących zajęcia dydaktyczne. Jednocześnie zwraca jednak uwagę mała liczba samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych (4 osoby), z tego 3 osoby są zaliczane do minimum kadrowego ocenianego kierunku (dwie ze stopniem naukowym doktora habilitowanego i jedna, która uzyskała w 2014 roku tytuł naukowy profesora, co nie zostało jeszcze uwzględnione w Raporcie Samooceny).

W zakresie układu strukturalnego nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia rozpatrywanego pod kątem prezentowanych obszarów i dziedzin nauki należy stwierdzić, że spośród 4 osób z tytułem naukowym profesora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego wszystkie posiadają tytuł w zakresie nauk rolniczych (dyscyplina agronomia i dyscyplina zootechnika po dwie osoby). W przypadku osób ze stopniem naukowym doktora obszar nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych reprezentuje 10 nauczycieli akademickich (6 zaliczonych przez uczelnię do minimum kadrowego na ocenianym kierunku „rolnictwo”), w tym dyscyplinę: agronomia 5 osób, zootechnika 1 osoba), pozostałe osoby reprezentują obszar nauk ścisłych, obszar nauk społecznych i obszar nauk technicznych. W przypadku osób legitymujących się tytułem zawodowym magistra, (7 osób), 1 osoba reprezentuje nauki rolnicze, 1 nauki ścisłe, 3 nauki techniczne, 1 nauki społeczne i jedna nauki przyrodnicze. Dostrzec można wśród kadry nauczającej przewagę osób należących do obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych (10 osób na 17 czyli 53 %), reprezentowane są również nauki przyrodnicze, techniczne, humanistyczne, ścisłe i społeczne). Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia. Uczelnia przyporządkowała oceniany kierunek wyłącznie do obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, a więc kadra odpowiada temu obszarowi, zwłaszcza, że reprezentowane są wszystkie dyscypliny naukowe do których odnoszą się efekty kształcenia (agronomia, zootechnika, inżynieria rolnicza). Ze względu na prowadzoną specjalność „ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego” brakuje przyporządkowania kierunku do kolejnej dyscypliny wchodzącej w skład dziedziny nauk rolniczych tzn. ochrony i kształtowania środowiska. Zastrzeżenie budzi obsada niektórych zajęć dydaktycznych, w tym bardzo ważnych dla kształcenia kierunkowego, co zostanie przeanalizowane w następnym punkcie.

- 2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów,

Do minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów Uczelnia zgłosiła 9 nauczycieli akademickich, w tym 3 samodzielnych (1 z tytułem naukowym profesora i 2 ze stopniem

naukowym doktora habilitowanego) oraz 6 ze stopniem naukowym doktora i jest to zgodne z § 14 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 131). Dorobek naukowy i kwalifikacje pracowników samodzielnych (3 osoby) nie budzą żadnych wątpliwości, są to osoby z uznanym dorobkiem i znaczącą pozycją krajową i międzynarodową w naukach rolniczych, dwie osoby reprezentują dyscyplinę zootechnika a jedna dyscyplinę agronomii, czyli dyscypliny wchodzące w skład dziedziny nauk rolniczych. Osoby te gwarantują pełną realizację programu studiów na kierunku „rolnictwo” i uzyskanie zakładanych efektów kształcenia.

Spośród 6 pracowników posiadających stopień doktora po analizie ich dorobku naukowego, który jest podstawą przy zakładanym ogólnoakademickim profilu kształcenia można stwierdzić, że kwalifikacje i dorobek wszystkich ocenianych osób nie budzą wątpliwości. Wszystkie osoby reprezentują obszar nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych (5 osób dyscyplinę agronomii i jedna osoba dyscyplinę zootechnika) i mają udokumentowany dorobek naukowy adekwatny do programu studiów i realizowanych na kierunku „rolnictwo” przedmiotów. Należy jednak podkreślić, że od bieżącego roku akademickiego Wydział Inżynierii i Ekonomii zmienił profil kształcenia z ogólnoakademickiego na praktyczny. W związku z tym wymagane jest aby w procesie kształcenia uczestniczyli nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów. Nie budzi wątpliwości dorobek i doświadczenie praktyczne 6 osób, natomiast wątpliwości można mieć odnośnie 3 osób), które powinny lepiej udokumentować posiadane doświadczenia praktyczne. Należy z uznaniem podkreślić, że wśród kadry nauczającej są osoby, które same prowadzą duże gospodarstwa lub przedsiębiorstwa rolne oraz, że planuje się powierzenie zajęć praktycznych praktykom i realizowanie ich w ramach porozumień z interesariuszami zewnętrznymi. Minimum kadrowe jest stabilne, większość zaliczonych do niego osób od dawna pracuje w PWSZ w Ciechanowie, a 5 osób wchodzących w skład minimum kadrowego ma umowy z PWSZ w Ciechanowie na czas nieokreślony, co wskazuje na stabilizację kadry nauczającej w najbliższym okresie.

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku spełnia wymagania § 17 ust. 1 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 131) i wynosi ok.1: 22 (wymagana relacja 1:60).

W trakcie wizytacji Zespół Oceniający zapoznał się z obsadą zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku. Przy obsadzie zajęć dydaktycznych popełniono pewne błędy, chociaż generalnie przydział zajęć dydaktycznych jest zgodny z wykształceniem, dorobkiem naukowym i kwalifikacjami poszczególnych pracowników. Nieporozumieniem jest powierzenie wielu bardzo różnych zajęć jednemu nauczycielowi, prowadzi on np. zajęcia z gleboznawstwa, ochrony roślin, techniki ochrony środowiska, ogólnej uprawy roli i roślin, chemii rolnej, agrometeorologii, agroekologii czy też z botaniki podczas gdy jego dorobek naukowy dotyczy herbolgii i ochrony roślin. Również zajęcia z nasiennictwa i metod doskonalenia populacji

lub hodowli roślin powinny być przydzielone innej osobie, obecnie prowadzący je niewątpliwie bardzo dobry praktyk i specjalista z produkcji zwierzęcej i techniki rolniczej nie czuje się zbyt dobrze w problemach genetyki, nasiennictwa czy hodowli roślin co potwierdziły hospitacje prowadzonych przez niego zajęć. Zespół Oceniający sugeruje więc inny podział zajęć dydaktycznych między osobami stanowiącymi minimum kadrowe na ocenianym kierunku „rolnictwo”. Jeśli chodzi o nauczycieli spoza minimum kadrowego, to w załączniku nr 2 znajdujemy informację, że dr nauk technicznych) uczy przedmiotu „podstawy działalności gospodarczej”. Za nieprawidłowe należy również uznać powierzenie wykładów osobom z tytułem zawodowym magistra, zwłaszcza, że studia prowadzone są na ocenianym kierunku w profilu ogólnoakademickim (infrastruktura techniczna, grafika inżynierska, ochrona powietrza). Reasumując, obsada zajęć dydaktycznych **w kilku przypadkach budzi wątpliwości, gdyż poszczególni pracownicy realizują przedmioty mieszczące się co prawda w obszarze nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, ale często odległe od ich specjalności naukowych i nie zawsze treści przedmiotów są zgodne z posiadanym dorobkiem publikacyjnym. Zespół oceniający zwraca uwagę na konieczność zobligowania nauczycieli akademickich, prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku do zwiększenia ich aktywności naukowej, która wyrażałaby się publikacjami zgodnymi z zakresem prowadzonych zajęć dydaktycznych.** Należy zatem wdrożyć mechanizmy Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości, za pomocą których systematycznie będzie oceniana aktywność naukowa nauczycieli akademickich oraz zgodność prowadzonych zajęć z dorobkiem naukowym **(w przypadku profilu praktycznego także z doświadczeniem i kwalifikacjami praktycznymi).**

W programie kształcenia na ocenianym kierunku brak jest zajęć prowadzonych na odległość.

Zespół oceniający hospitał różnorodne zajęcia dydaktyczne (wykłady i ćwiczenia, seminaria), koncentrując się głównie na ocenie poziomu i sposobu ich prowadzenia, wymaganiach, jak również oceniając wyposażenie sal dydaktycznych, składających się na bazę dydaktyczną wizytowanego kierunku studiów. Szczegółowe informacje i ocenę poszczególnych zajęć zamieszczono w **Załączniku nr 6**. Hospitowane zajęcia odbywały się w terminach i salach zgodnych z rozkładami zajęć w semestrze i były prowadzone przez nauczycieli akademickich wykazanych w tych rozkładach. Frekwencja na zajęciach była wysoka (ok. 80-100% stanu studentów). Na wysokim poziomie prowadzony był wykład z socjologii, wykład i ćwiczenia z przedmiotu „finanse przedsiębiorstwa” **oraz lektorat z języka angielskiego**. Pozostałe zajęcia ocenić można najwyżej na poziomie dostatecznym, a powszechnym mankamentem jest zbyt małe zaangażowanie studentów w samodzielne wykonywanie działań. Problemem jest też prowadzenie ćwiczeń metodą wykładu oraz brak powszechnej wiedzy wśród studentów na temat formy i trybu zaliczania danego przedmiotu.

- 3) jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

Podstawowym celem polityki kadrowej Uczelni powinno być zapewnienie niezbędnej liczby pracowników naukowych z uwzględnieniem odpowiedniej proporcji pracowników samodzielnych i pozostałych pracowników akademickich. Jak wynika z Raportu Samooceny i innych dokumentów zaprezentowanych w trakcie wizytacji w ciągu ostatnich 5 lat jedna osoba zaliczona do minimum kadrowego uzyskała w 2014 tytuł naukowy profesora, jedna osoba wykonuje aktualnie habilitację. W Raporcie Samooceny informacje na temat polityki kadrowej są bardzo skromne, brakuje informacji czy jednostka prowadzi spójną politykę kadrową. W Statucie uczelni (§ 43) są co prawda podane ogólne zasady realizowania polityki osobowej wydziału np. procedura zatrudniania pracowników na stanowiskach nauczycieli akademickich (nawiązuje do niej również rozdział 5 Statutu a zwłaszcza § 63 - § 66) ale brakuje informacji o działaniach na poziomie Wydziału, które gwarantowały by właściwy rozwój kadry dydaktycznej. W trakcie wizytacji nie uzyskano szczegółowych informacji na temat polityki kadrowej Wydziału ale Zespołowi Oceniającemu dostarczono dokumenty umów patronackich zawartych pomiędzy Uniwersytetem Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach a PWSZ w Ciechanowie (umowa z dn. 13 marca 2014 r) dotyczących między innymi tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi naukowemu nauczycielom akademickim Szkoły poprzez pomoc w formułowaniu tematyki prac doktorskich i doborze opiekunów naukowych. Władze Wydziału informowały również o pomocy przy wyjazdach na konferencje i seminaria szczególnie młodym pracownikom uczelni, co zostało potwierdzone na spotkaniu z pracownikami. Spotkanie z nauczycielami akademickimi potwierdziło, że kilka osób wiąże swoją przyszłość naukową i zawodową z PWSZ w Ciechanowie i pozytywnie ocenia działania władz rektorskich i dziekańskich mające na celu wzmocnienie potencjału kadrowego jednostki. Szansą mogą być też umowy nawiązane z uczelniami z Litwy i Czech, które mogą przyciągnąć studentów zagranicznych oraz zapewnić warunki rozwoju kadry (np. przez wyjazdy na staże międzynarodowe i wspólne publikacje naukowe).

Opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich. Zespół oceniający odbył przewidziane w procedurach oceny spotkanie z nauczycielami prowadzącymi zajęcia na kierunku „rolnictwo”. W spotkaniu wzięło udział 12 osób. Na wstępie Przewodniczący Zespołu przedstawił krótko zakres działania Polskiej Komisji Akredytacyjnej oraz procedurę oceny programowej kierunków studiów. Przedmiotem szerszej dyskusji były następujące zagadnienia:

- strategia rozwoju kierunku, w szczególności modyfikacja programu kształcenia i dostosowania kształcenia na ocenianym kierunku do specyfiki regionu,
- konsekwencje zmiany profilu kształcenia z ogólnie akademickiego na praktyczny
- prowadzenie specjalności i ich ewentualny rozwój,

- poszukiwanie kandydatów na studia, współpraca ze szkołami średnimi regionu (zwłaszcza z Zespołem Szkół Rolniczych w Gołotczyźnie)
- funkcjonującego w Uczelni i wizytowanej jednostce wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia – dyskutowano o roli systemu zapewnienia jakości kształcenia w doskonaleniu procesu dydaktycznego, systemie ankietyzacji i hospitacji zajęć dydaktycznych,
- stanu aktualnego i przyszłego bazy i infrastruktury uczelni i wydziału,

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego³ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Struktura kwalifikacji pracowników naukowo-dydaktycznych stanowiących minimum kadrowe jak i pozostałych nauczycieli akademickich umożliwia osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji programu kształcenia

2) Przeprowadzona ocena merytoryczna dorobku i kompetencji osób zaproponowanych do minimum kadrowego pozwala postawić tezę, że biorąc pod uwagę wymagania formalne dotyczące minimum kadrowego są one spełnione. **Do minimum kadrowego kierunku zaliczono 9 nauczycieli akademickich**, w tym - 1 profesora, 2 doktorów habilitowanych oraz 6 doktorów co jest zgodne z obowiązującymi przepisami.

Obsada zajęć dydaktycznych w wielu przypadkach budzi wątpliwości, gdyż poszczególni pracownicy realizują przedmioty mieszczące się co prawda w obszarze nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, **ale często odległe od ich specjalności naukowych i nie zawsze treści przedmiotów są zgodne z posiadanym dorobkiem publikacyjnym**. Zespół oceniający zwraca uwagę na konieczność innego przydziału zajęć dydaktycznych zgodnie z kwalifikacjami i dorobkiem naukowym pracowników oraz na potrzebę zobligowania nauczycieli akademickich, prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku do zwiększenia ich aktywności naukowej, która wyrażałaby się publikacjami zgodnymi z zakresem prowadzonych zajęć dydaktycznych.

3) Politykę kadrową prowadzoną przez Wydział Inżynierii i Ekonomii w PWSZ w Ciechanowie w zakresie rozwoju ocenianego kierunku należy uznać za spójną, chociaż polityka ta opierała się do tej pory głównie na osobach zatrudnionych w PWSZ jako drugim miejscu pracy to uczelnia stara się dbać o rozwój i dalsze kształcenie własnej kadry. System wsparcia rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej istnieje, podobnie jak system oceny i weryfikacji nauczycieli istnieje, ale instrumenty te wymagają dalszego doskonalenia.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

Wydział Inżynierii i Ekonomii mieści się w budynku przy ulicy Narutowicza 9 w Ciechanowie. Zajęcia dydaktyczne na kierunku „rolnictwo” są realizowane w nowoczesnym kompleksie budynków o ogólnej powierzchni ponad 1500 m².

Studenci mogą korzystać z dobrze wyposażonych sal wykładowych, laboratoriów komputerowych oraz sal sportowych. Dokumentację fotograficzną obiektu, sal i laboratoriów zamieszczono w załączniku 12 do Raportu Samooceny. Sale wykładowe są dobrze wyposażone w środki audiowizualne, są przestronne z dobrą akustyką i oświetleniem i nie budzą zastrzeżeń ze strony Zespołu Oceniającego. Znacznie gorszą sytuację stwierdzono oceniając laboratoria, pracownie i sale ćwiczeniowe. W pracowni biologicznej znajdują się dwa stoły laboratoryjne dwustronne z ceramicznym blatem (na każdy stół przypadają dwa palniki, od 6 do 8 gniazdek 230V, oraz wspólna półka na odczynniki) oraz dosyć skromne wyposażenie laboratoryjne (9 sztuk mikroskopów optycznych B3-asc, standardowa wytrząsarka do próbek MERCK 444E1380- 4, jedna komora laminarna LAMIL PLUS 10, termostat dwukomorowy, jedna łaźnia wodna, podstawowe odczynniki i szkło laboratoryjne, dodatkowo studenci mogą korzystać z jednego aparatu Kocha, autoklawu i sterylizatora powietrznego. Znacznie skromniej wyposażona jest pracownia chemiczna, gdzie odbywają się zajęcia z chemii nieorganicznej, chemii organicznej, biochemii, gleboznawstwa i chemii rolnej.

Laboratorium chemii zajmuje powierzchnię 129,02m². Obejmuje pracownię chemiczną (102,02m²), gdzie odbywają się zajęcia laboratoryjne oraz przygotowalnię chemiczną (28m²). Pracownia chemiczna jest wyposażona w dwa stoły laboratoryjne dwustronne z ceramicznym blatem, każdy przeznaczony na 16 stanowisk (szafka i szuflada pod blatem, doprowadzenie gazu, kran - doprowadzenie wody, odpływ wody i gniazdo 230 V - przy każdym stanowisku), jedno dygestorium, kilka wag analitycznych, fotokolorometr PF - 11, pehametr laboratoryjny CP – 501 oraz podstawowe odczynniki chemiczne i wskaźniki. Takie wyposażenie sali chemicznej bardzo utrudnia, a być może wręcz uniemożliwia zrealizowanie takich efektów kierunkowych jak opisany w sylabusie przedmiotu chemia efekt K_U02 (*wykonuje pomiary i wyznacza wartości oraz ocenia wiarygodność podstawowych wielkości biologicznych fizycznych i chemicznych mających znaczenie w działalności rolniczej*). Uwaga – identycznie sformułowany efekt znajduje się w sylabusie chemii organicznej. Z zakresu biochemii trudno będzie studentom wykonywać w tych warunkach eksperymenty biochemiczne (efekt K-U02. K_U04) i zrealizować zajęcia z zakresu np. analizy ilościowej i jakościowej cukrów i lipidów w produktach rolnych. Podobnie przy aktualnym wyposażeniu sali ćwiczeniowej gdzie odbywają się między innymi zajęcia z agrofizyki trudno jest realizować efekty K_U04, gdyż w sali tej znajdują się tylko skromnie wyposażone stanowiska

pozwalające na częściowe omówienie zagadnień fizyki ciała stałego. Z kolei w pracowni chemii rolnej brakuje aparatów do oznaczania azotu, jeden (zresztą przestarzały technologicznie) spektrofotometr SPECOL również jest niewystarczający do prowadzenia ćwiczeń z chemii), brakuje odpowiedniego oprzyrządowania pracowni fizjologii roślin (nie stwierdzono posiadania ani jednego chlorofilometru czy aparatów do pomiarów LAI). Bardzo skromnie wygląda również wyposażenie w sprzęt i aparaturę do zajęć z gleboznawstwa, fizjologii zwierząt itp.

Pracownia techniki rolniczej i grafiki inżynierskiej wyposażona jest w materiały konstrukcyjne, części maszyn, urządzeń i silników oraz podręczne zbiory norm i rysunków wzorcowych potrzebnych w realizacji programów kształcenia. Ponadto teodolity, niwelatory, deszczomierz Helmana, wiatromierz Wilda, heliograf, termometry. W sali tej odbywają się ćwiczenia audytoryjne i praktyczne z przedmiotu technika rolnicza, grafika inżynierska, agrometeorologia i melioracje rolne. Wyposażenie tej sali może być przydatne dla studentów Wydziału Mechanicznego, ale nie spełnia wymagań związanych z kształceniem na ocenianym kierunku „rolnictwo”. Bardzo skromnie wyposażona jest również sala dydaktyczna produkcji roślinnej. W sali tej prowadzone są zajęcia dydaktyczne z przedmiotu: agroekologia, ogólna uprawa roli i roślin, szczegółowa uprawa roślin, łąkarstwo oraz ochrona roślin. W sali tej znajdują się co prawda plansze, okazy, zielniki, kolekcja nasion roślin uprawnych, atlasy odmian roślin uprawnych, lista odmian roślin uprawnych, zielniki traw łąkowych, tablice technologiczne uprawy roślin, kolekcja chorób roślin uprawnych (gabloty), kolekcja szkodników roślin i nasion roślin uprawnych, tabele pestycydów, miernik MTN, ale wyposażenie to można ocenić jako porównywalne z wyposażeniem techników rolniczych podobnie jak sali przeznaczonej do zajęć z produkcji zwierzęcej (ćwiczenia z przedmiotów chów zwierząt oraz żywienie zwierząt z elementami fizjologii).

Oprócz tego w pracowniach znajdują się gotowe preparaty mikroskopowe, plansze, tablice, eksponaty, zdjęcia, zielniki itp., ale generalnie jest to wyposażenie bardzo skromne, nie pozwalające na prowadzenie zajęć dydaktycznych ze studentami na odpowiednim poziomie zapewniającym zrealizowanie określonych efektów kształcenia na studiach inżynierskich.

W budynku Wydziału Inżynierii i Ekonomii znajdują się cztery sale – laboratoria komputerowe do nauczania przedmiotów informatycznych.

W każdej pracowni komputerowej jest zbudowana sieć LAN z szerokopasmowym łączem do Internetu w oparciu o DSL. Serwerownia jest zaprojektowana zgodnie z najnowszymi trendami technologicznymi i wyposażona w źródła prądu stałego zapewniające wielogodzinną pracę systemów komputerowych w przypadku awarii sieci elektrycznej. Obiekty dydaktyczne Uczelni są wyposażone w gniazda internetowe we wszystkich salach dydaktycznych, holach oraz pokojach biurowych. Na terenie gmachu uczelnianego jest zapewniony dostęp bezprzewodowy do sieci dla wszystkich, którzy posiadają niezbędne dane uwierzytelniające. Jest to rozwiązanie szczególnie cenione przez studentów, ponieważ umożliwia im łączenie z Internetem ich osobistych notebooków, lub poprzez stacje komputerowe zainstalowane w holach.

W Uczelni uruchomiona jest platforma Moodle do zdalnej komunikacji oraz wymiany danych ze studentami.

W bieżącym roku akademickim wdrożony został zintegrowany system wspomagający zarządzanie i administrowanie Uczelnią. Na ukończeniu są prace związane z uruchomieniem modułu Plagiat. Stan wyposażenia w komputery, dostęp do Internetu i nowoczesnego oprogramowania można więc w skali uczelni ocenić z jako zadowalający, a nawet dobry, na spotkaniu z Zespołem Oceniającym studenci nie mieli uwag krytycznych odnośnie stanu i dostępu do technologii informatycznych na uczelni.

Zasoby biblioteczne Biblioteka Uczelniana Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie dysponuje księgozbiorem z zakresu prowadzonych kierunków studiów w ilości 34 tys. egzemplarzy. Biblioteka prowadzi prenumeratę w wersji papierowej 72 czasopism specjalistycznych i ogólnoinformacyjnych. Księgozbiór dla kierunku „rolnictwo” liczy 2 tys. egzemplarzy najnowszych wydawnictw książkowych oraz prowadzi prenumeratę 11 czasopism fachowych w wersji papierowej. Biblioteka pracuje w oparciu o system komputerowy PATRON. Zbiory są dostępne on-line. Każdy czytelnik może korzystać z funkcji całodobowego zamawiania wybranej literatury, posiada również możliwość elektronicznej prolongaty wypożyczeń. Z myślą o studentach i zwiększeniu możliwości dostępu do potrzebnej literatury biblioteka prowadzi wypożyczenia międzybiblioteczne korzystając z systemu KARO. Organizacja biblioteki, czytelnicy i wypożyczalni nie budzi żadnych zastrzeżeń, zapewniony jest dostęp do specjalistycznego księgozbioru dotyczącego między innymi obszaru nauk rolniczych oraz powszechny dostęp do źródeł internetowych. Na stronie internetowej biblioteki [↓](#) umieszczone są linki do baz danych:

- SYSTEM INFORMACJI O GOSPODARCE ŻYWNOŚCIOWEJ (SIGŻ),
- AGRICOLA (AGRICulturalOnLine Access)
- AGRO
- ELECTRONIC JOURNAL OF POLISH AGRICULTURAL UNIVERSITIES: EJPAU
- FREE AGRICULTURAL JOURNALS.
- INŻYNIERIA ROLNICZA
- PROBLEMY INŻYNIERII ROLNICZEJ
- PSJC - POLISH SCIENTIFIC JOURNAL CONTENTS
- OCHRONA ŚRODOWISKA
- INŻYNIERIA I OCHRONA ŚRODOWISKA
- INŻYNIERIA EKOLOGICZNA
- OCHRONA ŚRODOWISKA I ZASOBÓW NATURALNYCH
- EUROSTAT.
- e-PUBLIKACJE NAUKI POLSKIEJ
- e-WYDAWNICTWO.
- KATALOG POLSKICH NORM
- SYNABA.
- Sejm ISAP – *internetowy system polskich aktów prawnych od 1918 roku.*

– WIRTUALNA BIBLIOTEKA NAUKI

Budynki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie przystosowane są do nauczania osób niepełnosprawnych ruchowo. Budynek dydaktyczny Wydziału Rolnictwa Inżynierii wyposażony jest w windy oraz specjalistyczne urządzenia. Budynek ten posiada również podjazdy dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich. Zajęcia praktyczne dla studentów kierunku „rolnictwo” PWSZ w Ciechanowie odbywają się w indywidualnych gospodarstwach rolnych, z reguły dobrze wyposażonych w maszyny, urządzenia i sprzęt rolniczy (co jest sprawdzane przy zatwierdzaniu i aktualizacji miejsc praktyk dla studentów). Uczelnia przy organizacji praktyk i zajęć terenowych współpracuje ze znanymi i powszechnie uznanymi instytucjami rolniczymi zlokalizowanymi w rejonie działania uczelni takimi jak Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Stadnina Koni w Krasnym, Ciechanowska Spółdzielnia Mleczarska MODR Oddział w Poświętnym. Należy jednak żałować, że uczelnia nie posiada własnej bazy dydaktycznej, np. w postaci hali maszyn rolniczych, czy poletek doświadczalnych lub kolekcji roślin uprawnych, bo przy wprowadzaniu przyjętego od 2013 roku profilu praktycznego i zwiększeniu godzinowego wymiaru praktyk i ćwiczeń terenowych korzystanie wyłącznie z pomocy rolników indywidualnych i instytucji zewnętrznych może znacznie utrudnić pełne zrealizowanie opisanych efektów kształcenia, zwłaszcza w zakresie umiejętności praktycznych.

PWSZ w Ciechanowie dostrzega potrzebę poprawienia bazy materialnej kierunku. Zespół Wizytujący dostrzega jednocześnie duże zaangażowanie się pracowników w poprawę obecnego stanu infrastruktury. Uwagi Zespołu dotyczące bazy i infrastruktury oraz małych nakładów finansowych przeznaczanych na doskonalenie infrastruktury spotkały się z pełnym zrozumieniem władz Instytutu i władz Rektorskich, które obiecały wszechstronną pomoc w unowocześnieniu bazy dydaktycznej i uwzględnienie potrzeb Instytutu przy najbliższych planach inwestycyjnych.

Analiza istniejącej bazy materialnej pozwala na wyrażenie opinii, **że efekty kształcenia na ocenianym kierunku „rolnictwo” a zwłaszcza prowadzenie na odpowiednim poziomie przedmiotów kierunkowych i podstawowych w istniejącej infrastrukturze materialnej jednostki są trudne do zrealizowania.**

Studenci na ogół dobrze oceniali bazę materialną Uczelni. Ich zdaniem powierzchnia sal jest odpowiednia do liczby studentów i rodzaju prowadzonych zajęć. Sale wykładowe są dobrze wyposażone, w większości są rzutniki oraz ekrany multimedialne pozwalające na przeprowadzenie prezentacji multimedialnych. Szczególnie pozytywnie studenci wypowiedzieli się na temat infrastruktury sal informatycznych. Natomiast w odniesieniu do sal ćwiczeniowych wskazywali na dobre wyposażenie w podstawowe, niezbędne narzędzia i środki dydaktyczne (modele biologiczne, preparaty, tablice dydaktyczne) pozwalające na przeprowadzenie różnych form kształcenia.

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego⁴ częściowo

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego:

Kierunek „rolnictwo” na Wydziale Inżynierii i Ekonomii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie obecnie dysponuje **bazą dydaktyczną i naukową**, która częściowo pozwala studentom na osiągnięcie określonych efektów kształcenia, zarówno na aktualnie obowiązującym profilu ogólnoakademickim jak i na wdrażanym obecnie profilu praktycznym. Wyposażenie sal wykładowych i seminaryjnych oraz biblioteki jest dostosowane do wymagań kierunku i nie budzi większych zastrzeżeń. Natomiast pracownie dydaktyczne i laboratoria służące do realizacji zajęć praktycznych są wyposażone **bardzo skromnie i nie pozwalają na pełną realizację procesu kształcenia, w zakresie kształcenia praktycznego**. Władze wizytowanej jednostki powinny podjąć działania mające na celu doposażenie pomieszczeń dydaktycznych w specjalistyczny sprzęt.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Mimo, że PWSZ w Ciechanowie jako Uczelnia Zawodowa nie ma obowiązku prowadzenia własnych badań naukowych, to stara się podejmować działania w sferze naukowej. Nauczyciele akademicy pracujący na kierunku „rolnictwo” biorą czynny i bierny udział w międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach, zjazdach, sympozjach i kongresach. Czynny udział w badaniach wykazuje Studenckie Koło Naukowe Chemików (NKSch). Koło realizowało zamierzone cele poprzez: organizację imprez dydaktyczno-informacyjnych, wygłaszanie odczytów i referatów na forum NKSch, pracę doświadczalną w tematycznych grupach badawczych. Naukowe Koło Studenckie Chemików działa od grudnia 2011 roku i aktualnie liczy 15 członków. Zostało podpisane porozumienie o wymianie naukowej studentów i pracowników z Uniwersytetem Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach (uczelnia patronacka), Państwową Szkołą Wyższą im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej oraz z Akademią Humanistyczną w Pułtusku (możliwość wspólnych publikacji naukowych również z udziałem studentów).

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego⁴ nie dotyczy

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.....

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;

Wobec niewielkiej liczby kandydatów na studia kierunek „rolnictwo”, ich selekcja jest przeprowadzana tylko teoretycznie. Uczelnia dysponuje spójnymi zasadami i procedurami rekrutacji na studia, szczegółowo opisanymi w Uchwale Senatu PWSZ w Ciechanowie (uchwała nr 171/III/2012) z dnia 7 maja 2012 r. w sprawie warunków i trybu rekrutacji na studia w roku akademickim 2013/2014. Według tej Uchwały rekrutacja na studia w PWSZ w Ciechanowie prowadzona jest odrębnie dla każdego kierunku studiów. Rekrutacja na studia stacjonarne I stopnia na wszystkie kierunki prowadzona jest na podstawie świadectw dojrzałości. Rekrutacje studentów na I rok studiów przeprowadzają Wydziałowe Komisje Rekrutacyjne do wysokości liczby studentów ustalonej limitem przyjęć. Warunkiem wpisania kandydata zakwalifikowanego na studia na listę osób przyjętych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Ciechanowie w roku akademickim 2013/2014 było złożenie wymaganego kompletu dokumentów, zakwalifikowanie przez komisję rekrutacyjną oraz potwierdzenie przez kandydata woli podjęcia studiów, złożone do 30 września 2013 roku. Wydziałowa Komisja Rekrutacyjna, na wniosek kandydata-osoby niepełnosprawnej, który nie uzyskał wystarczającej do przyjęcia na studia liczby punktów, może zdecydować o przyjęciu go na studia poza limitem miejsc. O przyjęcie na studia mogą ubiegać się kandydaci, u których nie stwierdzono przeciwwskazań zdrowotnych do nauki na wybranym kierunku studiów. Laureaci olimpiad stopnia centralnego przyjmowani są w pierwszej kolejności na podstawie złożenia wymaganych dokumentów.

Zasady konkursu świadectw dojrzałości obowiązujące na kierunku „rolnictwo” uwzględniają przedmioty:

- przedmiot obowiązkowy (PO): biologia,
- język obcy nowożytny (JO),
- przedmiot do wyboru (PW) wskazany przez kandydata do postępowania kwalifikacyjnego z zestawu: geografia lub chemia.

Warunkiem przyjęcia na studia niestacjonarne jest złożenie wymaganych dokumentów. W przypadku, gdy liczba osób zgłoszonych jest większa niż ustalony limit, rekrutacja przeprowadzana jest zgodnie z zasadami przyjęć na studia stacjonarne.

Powyższe zasady i procedury rekrutacji studentów są powszechnie dostępne, przejrzyste i uwzględniają zasadę równych szans. Również w ocenie studentów kryteria rekrutacyjne są przejrzyste i zrozumiałe. Rekrutacja oceniana jest jako obiektywna i sprawiedliwa. Studenci uważają, że wymagania (czyli dobór przedmiotów w konkursie świadectw) są odpowiednie. Według oceny Zespołu, potwierdzonej podczas wizytacji, na kierunek „rolnictwo” dotychczas przyjmowano wszystkich kandydatów, którzy złożyli wymagany komplet dokumentów, a więc spełnili wymogi formalne.

- 2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;

Ogólny system oceny osiągnięć studentów jest szczegółowo opisany w Regulaminie Studiów PWSZ w Ciechanowie (§12-14). W odniesieniu do zaliczenia kolejnych semestrów i lat studiów stosuje się system punktowy ECTS, a osiągnięcie efektów przedmiotowych i końcowych ocenia się za pomocą ocen. System ten nie odbiega zasadniczo od standardowych rozwiązań na studiach wyższych, zaś mocną jego stroną jest przypisanie skali ocen (od 2 do 5) % osiągnięcia danego efektu kształcenia. Ogólnie biorąc każde 10% od 50 zwiększa ocenę o pół stopnia. Jak stwierdzono podczas wizytacji system ocen odpowiadający zasadom określonym w Regulaminie Studiów jest stosowany w praktyce na ocenianym kierunku studiów. Przejrzystość i zrozumiale określony jest również algorytm ustalania oceny średniej za określony okres studiów, wykorzystujący wagę ECTS, a także końcowego wyniku studiów. Zwraca uwagę dość ostre kryterium przyznawania oceny bardzo dobrej (5,0) bowiem aby ją uzyskać trzeba osiągnąć średnią ważoną ponad 4,75 (0,6 przebieg studiów; 0,2 egzamin dyplomowy; 0,2 praca dyplomowa).

Na podstawie udostępnionej dokumentacji oraz opinii wyrażanych przez studentów podczas spotkania, należy stwierdzić, że system ocen jest przejrzysty i klarowny. Poprzez wyraźne określenie udziału pracy własnej studenta jest on również zorientowany na proces uczenia się. Obecni na spotkaniu studenci nie mieli zarzutów wobec kryteriów ocen, czy też ich przełożenia na faktycznie zdobyte osiągnięcia. Jednak pojawiały się skargi, że w niektórych przypadkach studenci nie mają możliwość otrzymania informacji na temat popełnionych błędów, które nie są im wyjaśniane. Taka sytuacja powinna zostać uregulowana, ze względu na możliwość zdobycia zakładanych efektów kształcenia. Studenci PWSZ w Ciechanowie, podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, poinformowali że mają do dyspozycji odpowiednią liczbę terminów zaliczeniowych. Wiedzą też, jak ewentualnie wesprzeć swoje starania egzaminem komisyjnym.

W opinii studentów sylabusy są skonstruowane w sposób przejrzysty i zrozumiały. Studenci korzystają z nich przy wyborze zajęć z puli „do wyboru” oraz przy przygotowaniach na kolejne zajęcia w ramach przedmiotu. Studenci na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA podkreślili, że w sylabusach znajduje się informacje potrzebne, żeby przygotować się na zajęcia i zaliczenia, przy czym z treścią sylabusów są zaznajamiani przez wykładowcę na pierwszych zajęciach. Sylabusy zawierają podstawowy opis przedmiotu, zakładane efekty kształcenia, potrzebną do ich realizacji literaturę obowiązkową i rozszerzającą, a także warunki i kryteria zaliczenia. Warty podkreślenia jest również umieszczenie w nich nakładu pracy studenta oraz szczegółowych informacji dotyczących kształcenia w ramach przedmiotu.

- 3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów;

PWSZ w Ciechanowie uczestniczy w międzynarodowej wymianie dydaktycznej poprzez udział w realizacji programu ERASMUS. W przypadku kierunku „rolnictwo” zostały podpisane na lata 2011-2014 umowy o współpracy z uczelniami i instytucjami z Litwy oraz Czech (Czech University of Life Sciences w Pradze). Mimo, że struktura i organizacja kierunku „rolnictwo” sprzyja zarówno krajowej, jak i międzynarodowej wymianie studentów (kierunek prowadzony w wielu uczelniach, podobieństwo programowe, funkcjonujący system ECTS) to jednak do chwili obecnej żaden ze studentów kierunku oraz nauczycieli nie uczestniczył w wymianie międzynarodowej. Reasumując można więc stwierdzić, że studenci kierunku „rolnictwo” mają stworzoną możliwość uczestniczenia w programach wymian międzynarodowych i międzyuczelnianych – niestety nie korzystają z nich, głównie z powodów osobistych oraz stosunkowo słabej znajomości języków obcych. Studenci nie wykazują też większego zainteresowania systemem punktacji ECTS. Dobrą praktyką w tym zakresie będzie popularyzacja założeń systemu ECTS oraz uświadomienie jego potencjalnego wpływu na efekty kształcenia i jakość studiowania.

- 4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

Studenci na spotkaniu z członkiem Zespołu Oceniającego PKA podkreślili wysoką jakość obsługi naukowej i dydaktycznej. Według osób, które uczestniczyły w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA jakość obsługi administracyjnej stoi na najwyższym poziomie. W ich opinii godziny pracy sekretariatów i dziekanatów są odpowiednie, zaś wiedza i umiejętności pracowników pomagają w rozwiązaniu wszelkich problemów formalno-prawnych studentów. Studenci dostrzegają wsparcie, tak przy okazji rozwiązywania problemów studenckich, związanych ze studiowaniem, jak i w sprawach socjalno-bytowych. Wszystkie niezbędne informacje znajdują się w internecie oraz na tablicach informacyjnych. Wykładowcy są dla nich dostępni na konsultacjach oraz drogą elektroniczną (e-mail, często telefon). Nieco gorzej w ich przekonaniu sytuacja ma się w przypadku prac dyplomowych. Studenci wyrazili negatywną opinię w kwestii ograniczonego wyboru promotorów, choć zaznaczyli że po skierowaniu stosownego pisma do administracji można uzyskać zgodę na pisanie pracy dyplomowej u innego promotora, czy też na inny temat. Studenci wysoko oceniają wsparcie merytoryczne promotorów, którzy pomagają im w wyborze tematu oraz wypracowywaniu rozwiązań pozwalających na stworzenie i realizację konceptu pracy. W odczuciu studentów liczebność grup na seminariach dyplomowych umożliwia kultywowanie relacji mistrz-uczeń oraz pozwala na przedstawienie kolejnych etapów prac innym seminarzystom.

Programy opieki materialnej i socjalnej w PWSZ w Ciechanowie są oferowane w zakresie gwarantowanym przez ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym. Informacje na temat świadczeń pomocy materialnej oraz sposobu w jaki student może się o nie ubiegać jest przedstawiana podczas dni adaptacyjnych dla studentów I roku oraz dostępna na stronie internetowej Uczelni. W opinii studentów praca administracji wspiera studentów w procesie uzyskania stypendiów, wskazuje i pomaga uzupełnić braki w dokumentacji oraz służy radą.

System przyznawania świadczeń jest przejrzysty i dobrze zorganizowany, dzięki czemu pomoc trafia do studentów w terminach, które sami uznają za optymalne, tj. stypendium socjalne w kolejnym miesiącu po złożeniu wniosku, zaś jeżeli chodzi o stypendium rektora dla najlepszych studentów do grudnia roku, w którym złożono wniosek. Taki stan rzecz potwierdzają wydane decyzje administracyjne, znajdujące się w teczkach osobowych studentów.

Zapewnia za to optymalne warunki dotyczące rozwoju zawodowego przede wszystkim poprzez atrakcyjną formę zajęć i większości praktyk oraz zajęć praktycznych.

Studenci podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wskazali, że studia na kierunku „rolnictwo” satysfakcjonują ich w pełni. Spełniają wszelkie zakładane oczekiwania. Doceniają przede wszystkim regionalny charakter Uczelni oraz praktyczny, przydatny profil studiów. Nie wykazują słabych stron procesu dydaktycznego, za wyjątkiem niektórych praktyk oraz dostępności prac zaliczeniowych. Wysoko oceniają zadowolenie z opieki dydaktycznej i materialnej. Nie są przy tym zainteresowani aspektem naukowym.

Studenci podczas spotkania z przedstawicielem zespołu oceniającego wrzili satysfakcję z systemu opieki naukowo-dydaktycznej oraz materialnej. Administracja jest określana jako przyjazna studentowi. Pracownicy administracji są odbierani jako osoby pracowite i chętne do pomocy, nieco gorzej zdaniem studentów rolę swą wypełniają opiekunowie roku. Rola starostów lat i samorządu studenckiego jest w kwestii rozwiązywania problemów wskazywana jako element dalszego planu, z którego studenci rzadko korzystają. Godnym podkreślenia faktem, który potwierdza partnerskie traktowanie studentów przez Uczelnię, jest opisywana przez różne osoby sytuacja, dotycząca skarg na sposób prowadzenia jednych z zajęć. Aktywność studencka w tym zakresie - tak w formie ankietowej, jak i składanych ustnie i pisemnie zażaleń – wszczęła proces weryfikacji sposobu prowadzenia tego przedmiotu, co przyniosło skutki w postaci zmiany standardów jego nauczania.

Uczelnia podejmuje skuteczne działania mające na celu przekazanie swoim studentom wartości motywujące ich do osiągania lepszych efektów uczenia się. Studenci są kształceni w przekonaniu o tym, że są nadzieją dla miasta i najbliższego regionu. Czują wsparcie Uczelni oraz doceniają jej regionalny prestiż. Jest to dla nich wysoce motywujące. Ostatnim z elementów, jakie wyróżnili studenci jest otwarta i partnerska relacja, jaka jest wytwarzana między nimi a Uczelnią. Studenci nie boją się wyrażać swojego zdania o zajęciach, do czego zachęcają ich sami wykładowcy. Wymienione wyżej mechanizmy wraz z przejrzystymi kryteriami dostępu do pomocy materialnej pomagają w osiąganiu lepszych efektów kształcenia i ich skuteczności.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Zasady i kryteria rekrutacji są przejrzyste i dostępne. Uczelnia wspiera kandydata w procesie rekrutacji za pomocą dobrze dostępnych i kompletnych informacji na temat oferty dydaktycznej kierunków. Dokumenty dotyczące rekrutacji są sformułowane w sposób

zrozumiały. Szczególnie warte podkreślenia są przejrzyste sformułowane opisy kierunków oraz procedur – zawarte tak w systemie rejestracyjnym, jak i na stronie internetowej PWSZ w Ciechanowie.

2) System ocen jest przejrzysty, klarowny i obiektywny. Studenci oceniani są sprawiedliwie. Nie mają również zarzutów wobec kryteriów ocen, czy też ich przełożenia na faktycznie zdobyte osiągnięcia. Studenci mają dostęp do informacji na temat kryteriów i zasad oceniania, o których są informowani odpowiednio wcześniej.

3) Uczelnia oraz Wydział stwarzają możliwość studenckiej mobilności. Oferują zestaw umów bilateralnych, nie tylko z zakresu programu LLP-Erasmus. Niestety studenci nie są zainteresowani programami wymian, w konsekwencji nie interesuje ich również system ECTS. W wymianie nie uczestniczą też nauczyciele.

4) Jakość obsługi dydaktycznej oraz materialnej należy ocenić jako wysoką. Nauczyciele akademicy są dostępni dla studentów, podobnie jak pracownicy administracji. Programy opieki materialnej i socjalnej w PWSZ w Ciechanowie są oferowane w zakresie gwarantowanym przez ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym. W regulaminie przyznawania pomocy materialnej nie znaleziono uchybień prawnych.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów,
- 2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

1) Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia wprowadzony został w PWSZ w Ciechanowie na mocy Uchwały Nr 18/IV/2012 Senatu Uczelni z dnia 7 listopada 2012 r. *w sprawie wprowadzenia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Ciechanowie Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia*. Zgodnie z powyższą Uchwałą Uczelniany system (USZJK) swoim działaniem obejmuje całą społeczność akademicką, w tym nauczycieli akademickich, studentów na oferowanych przez Uczelnie poziomach, słuchaczy studiów podyplomowych oraz uczestników innych form kształcenia. Nadzór na wdrożeniem i doskonaleniem USZJK sprawuje Rektor Uczelni.

Głównym celem systemu jest stymulowanie doskonalenia jakości kształcenia i osiągnięcie wysokiej jakości kształcenia, które polegać ma w szczególności m.in. na:

- stałym monitorowaniu oraz podejmowaniu działań zmierzających do podnoszenia jakości kształcenia w Uczelni
- systematycznej i całościowej ocenie efektów kształcenia,
- wspieraniu innowacyjności w pracy dydaktycznej,
- tworzeniu jednoznacznych procedur oceny organizacji i warunków kształcenia,
- zwiększeniu mobilności studentów w kraju i za granicą, a tym samym zwiększenia szans absolwentów Uczelni na rynku pracy
- informowaniu społeczeństw (kandydatów na studia, pracodawców oraz administrację państwową i samorządową) o poziomie jakości kształcenia w Uczelni oraz o uzyskanych przez absolwentów kwalifikacjach.

Zakres działania uczelnianego Systemu obejmuje: ocenę i monitorowanie kwalifikacji nauczycieli akademickich oraz możliwości i warunków ich rozwoju; ocenę jakości zajęć dydaktycznych i warunków ich prowadzenia; ciągle monitorowanie i systematyczne doskonalenia programów kształcenia; okresową, systematyczną weryfikację założonych efektów kształcenia; ocenę jakości, przejrzystości i dostępności informacji dotyczących oferty kształcenia; monitorowanie warunków kształcenia i ich poprawianie; ocenę mobilności studentów; monitoring losów absolwentów Uczelni; ocenę działalności naukowej i badawczej poszczególnych wydziałów; analizę i ocenę pracy Biura Karier; wdrażanie planów naprawczych za pomocą określonej procedury. System ten opiera się na dotychczasowych dobrych praktykach i doświadczeniach Uczelni, mając na celu konieczności stałego monitorowania, analizowania, oceniania i doskonalenia procesów dydaktycznych służących podnoszeniu jakości kształcenia jest ważnym elementem programów kształcenia.

W celu wdrożenia, monitorowania i koordynowania zadań USZJK na szczeblu Uczelni, Rektor powołał z dniem 1 października 2012 r. Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia.

W celu realizacji wytycznych dotyczących USZJK Senat Uczelni powołał na kadencję 2012-2016 Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia (Uchwała Nr 17/IV/2012 z dnia 7 listopada 2012 r. z późn. zm.). W skład Komisji wchodzi: Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia – jako przewodniczący powyższego gremium, dziekani wydziałów, kierownik Działu Kształcenia oraz przedstawiciele Uczelnianego Parlamentu Studentów.

Zarządzeniem Nr 7/20123 z dnia 28 lutego 2013 r. Rektor Uczelni wprowadził strukturę organizacyjną Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz określił szczegółowe zadania Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia i wydziałowych komisji ds. jakości kształcenia. Struktura organizacyjna Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uczelni składa się z Uczelnianego Systemu Zapewnienia jakości Kształcenia (USZJK) i wydziałowych systemów zapewnienia jakości kształcenia (WSZJK)

Na poziomie podstawowych jednostek organizacyjnych Dziekan Wydziału powołuje Wydziałową Komisję ds. Jakości kształcenia (WKJK), którą tworzą:

Wydziałowy Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia (WZZJK) oraz Wydziałowy Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia (WZOJK).

Obecnie działająca na Wydziale Inżynierii i Ekonomii Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia powstała na mocy Zarządzenia Nr 5/2013 Dziekana Wydziału z dnia 24 października 2013 r. Komisja obraduje zgodnie z przyjętym porządkiem obrad, z obrad powyższego gremium sporządzane są protokoły. Pracami Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia (oraz Zespołów wchodzących w skład Komisji) kieruje i koordynuje, jako jej przewodniczący - Pełnomocnik Dziekana ds. Jakości Kształcenia (powołany z dniem 26 września 2013 r. przez Rektora Uczelni na wniosek Dziekana Wydziału Inżynierii i Ekonomii). Zadania 2 Zespołów wchodzących w skład Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia określone zostały Zarządzeniem Nr 7/2013 Rektora z dnia 28 lutego 2013 r. Do zadań Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia należy: określanie celów i strategii zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia; opracowywanie programów kształcenia oraz zmian w programach kształcenia zgodnie z obowiązującymi przepisami; opracowanie metod podnoszenia jakości kadry dydaktycznej; gromadzenie, analiza i wykorzystanie przy tworzeniu programów kształcenia opinii pracodawców; opiniowanie poprawności przydziału zajęć dydaktycznych; opracowanie kryteriów oceny działalności dydaktycznej nauczycieli akademickich i innych osób prowadzących zajęcia dydaktyczne; gromadzenie i publikowanie informacji dotyczących prowadzonego na Wydziale kształcenia; coroczne opracowywanie wskazówek i zaleceń do działań projakościowych.

Wydziałowy Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia: przeprowadza samoocenę działań projakościowych Wydziału; opracowuje, przy udziale UKJK, procedury oceny zajęć i nauczycieli akademickich przez studentów zgodnie z określonymi zasadami i przeprowadza stosowne oceny po każdym cyklu kształcenia, a także przedstawia Dziekanowi Wydziału szczegółowe wyniki tych ocen; podejmuje działania w zakresie monitorowania losów absolwentów i formułuje płynące z nich wnioski; analizuje zgodność efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy; monitoruje prawidłowość oceniania studentów; analizuje prawidłowości stosowania systemu punktów ECTS oraz wymagania stawiane wobec prac dyplomowych i obowiązujące na egzaminach dyplomowych; monitoruje jakość prac dyplomowych, rzetelność ich oceniania oraz sposób przeprowadzania egzaminów dyplomowych; analizuje ocenę obsługi dziekanatów przez studentów; dokonuje corocznej oceny efektów kształcenia i przedstawia ją przed zakończeniem roku akademickiego Dziekanowi oraz Pełnomocnikowi Rektora ds. Jakości Kształcenia.

Podczas wizytacji przedstawiono *Sprawozdanie z działalności Wydziałowego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Inżynierii i Ekonomii w roku akademickim 2012/2013*;

W Uczelni obowiązują:

- Zarządzenie Nr 8/2013 Rektora PWSZ z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie procesu ankietyzacji – wzorów narzędzi badawczych oraz zasad ich przeprowadzania, opracowywania i prezentowania wyników nakładające obowiązek stosowania następujących wzorów kwestionariuszy: oczekiwaniaw kandydatów na studia; ocena zajęć dydaktycznych; ocena efektów kształcenia i nakładu pracy studenta; arkusz hospitacji zajęć; opinie

absolwentów na temat efektywności kształcenia; ocena organizacji obsługi administracyjnej; opinie studentów na temat wymiany międzyuczelnianej/międzynarodowej.

- Zarządzenie Nr 33/2013 Rektora PWSZ z dnia 21 czerwca 2013 r. w sprawie przeprowadzenia ewaluacyjnego badania ankietowego wśród studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej Ciechanowie, z którego wynika m.in. iż badanie powyższe obejmuje ocenę procesu dydaktycznego oraz ocenę obsługi administracyjnej, jest dobrowolne i anonimowe.

- *Regulamin oceny okresowej nauczycieli akademickich w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Ciechanowie* zatwierdzony przez Senat Uczelni Uchwałą Nr 77/IV/2014 z dnia 5 marca 2014 r.

Uczelnia wypracowała systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia. Określony został on Zarządzeniem Nr 12/2013 Rektora PWSZ z dnia 10 kwietnia 2013 r. Zarządzenie to precyzyjnie reguluje:

- I. założenia systemu weryfikacji efektów kształcenia;
- II. proces weryfikacji ze szczegółowym podziałem zadań pomiędzy nauczycieli akademickich, Dziekana, Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, Radę Wydziału i Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia;
- III. metody potwierdzania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia z uwzględnieniem weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku zajęć praktycznych i praktyk zawodowych;
- IV. dostępność informacji na temat efektów kształcenia;

Ten ogólnouczelniany system jest pozwala na badanie zgodności programu kształcenia na kierunku „rolnictwo” z założonymi efektami kształcenia oraz na ocenę metod jego realizacji. Ocena długookresowych efektów działania systemu w tym aspekcie jest jeszcze niemożliwa ze względu na stosunkowo krótki okres realizacji. Można natomiast stwierdzić, że rozwiązania odnośnie systemu oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych oraz weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku odbycia zajęć praktycznych i praktyk zawodowych są stosowane.

Wspomniane Zarządzenie reguluje również system upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia, oraz wprowadzanych zmian. Informacje te są upubliczniane na stronie internetowej Uczelni, opis efektów jest dostępny dla kandydatów na studia w postaci drukowanych materiałów promocyjnych, a opis sposobu weryfikowania efektów kształcenia jest upubliczniony na stronie internetowej uczelni oraz na platformie Moodle.

Na Wydziale prowadzącym oceniany kierunek studiów przyjęto na mocy Uchwały Nr 25/I/2014 Rady Wydziału Inżynierii i Ekonomii z dnia 5 marca 2014 r., *Wydziałowe Procedury Zapewnienia Jakości Kształcenia*, które dotyczą: analizy i oceny osiągnięcia efektów kształcenia; analizy i oceny weryfikacji efektów kształcenia w odniesieniu do prac

zaliczeniowych, projektowych i egzaminacyjnych; analizy sylabusów; oceny jakości weryfikacji efektów kształcenia w odniesieniu do prac dyplomowych; zasad przechowywania dokumentacji poświadczającej dokonanie weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia dla przedmiotów; dostępności opisu efektów kształcenia, systemu ich oceny i weryfikacji.

Na kierunku „rolnictwo” podstawowymi metodami służącymi ocenie i zapewnieniu jakości kształcenia są m.in.:

- ankiety studenckie (Zarządzenie Rektora Nr 8/2013 z dnia 28 lutego 2013 r.). Określona została procedura przeprowadzenia badań ankietowych wśród studentów oraz wzór ankiety dotyczącej poziomu kształcenia. Ocenie podlegają wszyscy nauczyciele akademicki Uczelni. Ankiety są anonimowe.
- hospitacje zajęć realizowanych przez nauczycieli akademickich (Zarządzenie Rektora Nr 8/2013 z dnia 28 lutego 2013 r.) przeprowadzane przez kierowników zakładów na podstawie ramowego harmonogramu hospitacji na dany semestr roku akademickiego zatwierdzonego przez Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia. Dziekan Wydziału zobowiązany jest do ogólnego podsumowania, na wrześnieowej Radzie Wydziału wyników hospitacji. Na temat poszczególnych zajęć Dziekan rozmawia z nauczycielami indywidualnie. Jeżeli wyniki z ankietyzacji danych zajęć i hospitacji są pozytywne nie wymaga to podejmowania działań naprawczych. Zajęcia powinny być hospitowane przynajmniej raz na 2 lata. Dziekan ma prawo zarządzenia hospitacji o charakterze interwencyjnym w dowolnym terminie. Z przeprowadzonej hospitacji sporządza się arkusz. Dostęp do danych w arkuszu ma kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej. Hospitacje zajęć są formą monitorowania jakości procesu kształcenia.
- ocena nauczycieli akademickich pod kątem prowadzonej przez nich działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej (Uchwała Senatu Nr 77/IV/2014 z dnia 5 marca 2014 r.) dokonywana przez Komisję ds. Oceny Nauczycieli Akademickich (KON), której podlegają wszyscy nauczyciele akademicki nie rzadziej niż raz na dwa lata, jednak co 4 lata - nauczyciele akademicki posiadający tytuł naukowy profesora, zatrudnieni na podstawie mianowania. Podstawowym celem powyższej oceny jest stymulowanie ich rozwoju dydaktycznego, zawodowego i naukowego oraz zapewnienie wysokiej jakości kształcenia studentów.
- ankietyzacja studentów dotycząca obsługi administracyjnej dziekanatu – podczas wizytacji przedstawiono wyniki ankietyzacji przeprowadzonej na Wydziale w grudniu 2013 r. (na podstawie wzoru ankiety zgodnej z Zarządzeniem Rektora Nr 8/2013 z dnia 28 lutego 2013 r.).

Podczas wizytacji przedstawiono również: *Sprawozdanie z działalności Wydziałowego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Inżynierii i Ekonomii w roku akademickim 2012/2013*; *Wyniki ankietyzacji zajęć w roku akademickim 2012/2013* – Wydział Inżynierii i Ekonomii, Ciechanów, październik 2013; *Ocenę efektów kształcenia za rok akademicki 2012/2013* opracowaną przez Dziekana Wydziału Inżynierii i Ekonomii

na podstawie raportów Kierowników Zakładów z realizacji efektów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów, zatwierdzoną przez Radę Wydziału Uchwałą Nr 18/I/2013 z dnia 26 września 2013 r.

- 2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

Z Uchwały Nr 18/IV/2012 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie z dnia 7 listopada 2012 roku „W sprawie wprowadzenia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Ciechanowie Uczelnianego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia” wynika, iż zarówno w Uczelnianej, jak i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oprócz pracowników zasiadają przedstawiciele studentów. W komisji Wydziałowej zasiadają studenci, po jednym z każdego kierunku studiów, którzy zostali delegowani przez Uczelniany Parlament Studentów. Dodatkowo składnikiem systemu zapewniającym studentom udział w procesie zapewniania i budowy kultury jakości kształcenia są wymienione wyżej ankiety studenckie. Jednak spotkanie zespołu wizytującego PKA ze studentami pozwoliło wykazać, że studenci kierunku Rolnictwo w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej nie są zainteresowani jakością kształcenia ani zmianami w programie kształcenia. Przegląd dokumentacji wykazuje również, że przedstawiciele studentów w organach kolegialnych Uczelni wykazują małe zaangażowanie w prezentowaniu stanowiska studentów. Tendencje te, nie do końca zależne od władz Wydziału, wynikać mogą ze specyfiki jednostki, która ze względu na prowadzenie studiów na pierwszym poziomie kształcenia, ma obiektywne trudności w wypracowaniu mocnych struktur samorządu studentów. Dodatkowym problemem jest duże zaangażowanie studentów w prace we własnych lub rodzinnych gospodarstwach rolnych. Niepokoi również fakt niechęci studentów do badań ankietowych, wynikający z podejrzenia braku anonimowości. Dlatego warto zastanowić się nad akcją uświadamiającą, mającą na celu szersze włączenie studentów w proces kształtowania jakości. Przedstawiciele Samorządu Studentów uczestniczą w spotkaniach PSRP. Powoli zaczyna to przekładać się na zwiększanie świadomego wpływu studentów na jakość kształcenia, optymalizację osiąganych efektów kształcenia i ich dostosowywanie do aktualnego poziomu wiedzy i wymagań otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym rynku pracy.

Oceniając udział interesariuszy zewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia można stwierdzić, że jest on znaczący, udokumentowany opiniami podmiotów społeczno-gospodarczych odnośnie programu studiów i uczestnictwem ich przedstawicieli w posiedzeniach organów WSZJK. W ramach funkcjonowania WSZJK przewidziane jest prowadzenie konsultacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym Wydziału, w szczególności w odniesieniu do potrzeb lokalnego rynku pracy. Uwagi i sugestie przedstawicieli podmiotów zewnętrznych były wielokrotnie brane pod uwagę przy podejmowaniu decyzji dotyczących działań na rzecz doskonalenia procesu dydaktycznego na ocenianym kierunku.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+/-	+	+/-	nie dotyczy	+/-	+
umiejętności	+/-	+	+/-	nie dotyczy	+/-	+
kompetencje społeczne	+/-	+	+/-	nie dotyczy	+/-	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego³ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Struktura zarządzania procesem nauczania, w szczególności jego jakością, jest w odniesieniu do ocenianego kierunku przejrzysta i prawidłowa. System Zapewnienia Jakości Kształcenia działa kompleksowo i daje możliwości dokonywania ocen realizacji zakładanych efektów kształcenia, służy też dobrze doskonaleniu procesu dydaktycznego poprzez jego regularne monitorowanie i analizowanie oraz wskazywanie słabych stron.

2) System zapewnia mechanizmy włączenia wszystkich grup interesariuszy w proces budowania jakości kształcenia. Rzeczywisty udział studentów w tym procesie jest jednak stosunkowo niewielki, głównie ze względu na brak zainteresowania ze strony samych studentów. Udział pozostałych interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia jest wystarczający.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów			X		
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna				X	
6	prowadzenie badań naukowych ³					
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Wychodząc naprzeciw potrzebom lokalnego rynku pracy kierunek „rolnictwo”, prowadzony na Wydziale Inżynierii i Ekonomii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie, dobrze wpisuje się w misję i strategię Uczelni. Koncepcja kierunku odpowiada też założeniom misji Wydziału, chociaż ta nie została sformalizowana odpowiednią uchwałą Rady Wydziału a jedynie określona na stronie internetowej. Efekty kształcenia zostały sformułowane właściwie, zgodnie z wymogami KRK, z uwzględnieniem opinii otoczenia gospodarczego. **Wylimitowania wymaga jedynie niezręczny zapis mówiący, że student nabywa efekty kształcenia specjalnościowego po ukończeniu studiów.** Efekty te cechują się spójnością,

³ Ocena obowiązkowa jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

odnosząc się w całości do obszaru nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych. Zostały one sformułowane w sposób zrozumiały i umożliwiają prowadzenie systemu ich oceny i weryfikacji według standardowych i oryginalnych metod. System oceny efektów kształcenia jest przejrzysty, obejmuje wszystkie kategorie tych efektów i przewiduje dla nich adekwatne sposoby weryfikacji. Proces dyplomowania studentów kierunku „rolnictwo” w PWSZ w Ciechanowie jest dość dobrze opisany pod względem formalnym w Regulaminie Studiów i znany studentom. Procedura ta jest z reguły przestrzegana lecz należy zwrócić uwagę na **potrzebę większej dbałości o merytoryczny poziom prac oraz ich inżynierski charakter. Również oceny niektórych prac dyplomowych należy uznać za zawyżone.**

Program studiów na wizytowanym kierunku jest podobny do programów kierunku „rolnictwo” realizowanych na innych uczelniach. Chociaż charakteryzuje się on czytelną strukturą odpowiadającą zakładanej sylwetce absolwenta, to jednak nie pozwala w pełni osiągnąć zakładanych efektów kształcenia. **Elementy obniżające ogólną ocenę i wymagające poprawy obejmują: zbyt duże rozgraniczenie merytoryczne i formalne modułu specjalnościowego od kierunkowego, skutkujące zbyt dużą komasacją treści kierunkowych; za mały udział w programie przedmiotów kierunkowych o charakterze zawodowym, zwłaszcza w programie kształcenia o profilu praktycznym; brak rozbudowanych treści kształcenia z zakresu technologii produkcji, upraw ogrodniczych oraz z zakresu przetwórstwa rolno-spożywczego, zwłaszcza przetwórstwa surowców pochodzenia roślinnego.**

Korekty wymaga liczba godzin zajęć fakultatywnych wybieranych przez studenta, tak aby liczba punktów ECTS uzyskiwanych na zajęciach tego typu wynosiła nie mniej niż wymagane 30%. Należy również rozważyć korektę sekwencji przedmiotów w programie tak aby pozwalała ona na pełną realizację efektów kształcenia.

Struktura kwalifikacji pracowników naukowo-dydaktycznych umożliwia osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji programu kształcenia a wymogi dotyczące minimum kadrowego są spełnione pod względem formalnym. **Należy jednak zwrócić uwagę na lepsze dopasowanie kompetencji osób prowadzących zajęcia do treści prowadzonych przedmiotów.**

Pozytywnie należy ocenić fakt, że mimo, iż PWSZ w Ciechanowie jako Uczelnia Zawodowa nie ma obowiązku prowadzenia własnych badań naukowych, to stara się podejmować działania w sferze naukowej.

Baza dydaktyczna i naukowa Wydziału Inżynierii i Ekonomii PWSZ w Ciechanowie nie budzi zastrzeżeń pod względem infrastruktury, wyposażenia sal wykładowych i seminaryjnych oraz biblioteki. **Niezbędne są natomiast długofalowe działania w sferze wyposażenia pracowni specjalistycznych i laboratoryjnych w odpowiedni sprzęt umożliwiający pełną realizację procesu dydaktycznego w zakresie kształcenia praktycznego.**

W odpowiedzi na raport Zespołu Oceniającego, w piśmie z dnia 15.07.2014 r., Uczelnia przedstawiła uwagi i wyjaśnienia do przesłanego raportu z wizytacji. Jednocześnie poinformowała o podjęciu działań wynikających z zaleceń Zespołu Oceniającego mających na celu doskonalenie systemu kształcenia na ocenianym kierunku.

Na podstawie analizy wyjaśnień Władz Uczelni do raportu z wizytacji można stwierdzić, co następuje:

1. odnośnie kryterium 2 (cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji), w którym Zespół Oceniający zwrócił uwagę na konieczność większej dbałości o merytoryczną treść prac dyplomowych i ich inżynierski charakter. W odpowiedzi Uczelnia przedstawiła protokół z zebrania na którym omówiono raport z wizytacji PKA, zobowiązując się jednocześnie do zwiększenia troski o jakość prac dyplomowych.

2. odnośnie kryterium 3 (program studiów), w którym jednym z zastrzeżeń było niespełnienie warunku 30% punktów ECTS realizowanych w trakcie zajęć do wyboru, Władze Uczelni przedstawiły skorygowany plan studiów zatwierdzony Uchwałą nr 30/I/2014 Rady Wydziału Inżynierii i Ekonomii z dnia 28 maja 2014 r., w którym punkty ECTS realizowane w ramach przedmiotów do wyboru stanowią 30,5%.

Zespół Oceniający zwrócił również uwagę na celowość wprowadzenia do programu studiów dodatkowych przedmiotów o charakterze zawodowym, typowych dla kierunku „rolnictwo”, takich jak: przechowalnictwo rolnicze, podstawy ogrodnictwa, towaroznawstwo surowców i produktów rolniczych, przetwórstwo płodów rolnych. Zostały one wprowadzone do programu kształcenia uchwałą Rady Wydziału Inżynierii i Ekonomii nr 30/I/2014 z dnia 28 maja 2014 r. Chociaż zmiany te nie do końca niwelują zbyt duże rozgraniczenie merytoryczne i formalne modułu specjalnościowego od kierunkowego, pozwalają na stwierdzenie, że obecnie program studiów w pełni umożliwia studentom osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zgodnej ze studiowanym kierunkiem studiów sylwetki absolwenta. **Podjęte przez Uczelnię działania pozwoliły zatem na podniesienie oceny za kryterium 3 ze „znacząco” na „w pełni”.**

3. odnośnie kryterium 5 (infrastruktura dydaktyczna), w którym Zespół PKA wskazał na bardzo skromne wyposażenia pracowni dydaktycznych i laboratoriów, Rektor i Kanclerz Uczelni zadeklarowali wsparcie finansowe na zakup niezbędnego wyposażenia. Dodatkowo Uczelnia podpisała umowę z Mazowieckim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego Oddział w Poświętnem w sprawie prowadzenia zajęć dydaktycznych na polach doświadczalnych Ośrodka. Rozpoczęto również negocjacje z firmą FOSS Polska Sp. Z o o. dotyczące dzierżawy urządzenia do oznaczania azotu oraz analizatora zbóż. **Działania te należy ocenić pozytywnie, nie zmieniają one jednak infrastruktury dydaktycznej w stopniu pozwalającym na podwyższenie oceny „częściowo”.**

Informacje o podjętych działaniach świadczą o trosce władz Uczelni o stałe polepszanie warunków i poziomu kształcenia. Wydział Inżynierii i Ekonomii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie spełnia wymagania stawiane przez PKA, pozwalające na wydanie pozytywnej oceny jakości kształcenia.

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
3	program studiów		X			

Przewodniczący Zespołu Wizytującego

prof. dr hab. Krzysztof Fortuniak